

Una invitació a llegir
Joan Fuster

Material didàctic

EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA / BATXILLERAT

Josep Antoni Fluixà

Col·lecció Didàctica, 16

Col·lecció Didàctica, 16

© Josep Antoni Fluixà

© Acadèmia Valenciana de la Llengua

Edita: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua
Avinguda de la Constitució, 284. 46019 – València
avl@gva.es – www.avl.gva.es

Coordinació: Comissió Joan Fuster. Escriptor de l'Any 2022
Il·lustracions, disseny i maquetació: Estudi Grafema
Fotografies: arxiu fotogràfic de Joan Fuster

ISBN: 978-84-482-6699-8

Depòsit legal: V-1554-2022

Una invitació a llegir

Joan Fuster

Material didàctic

EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA / BATXILLERAT

Josep Antoni Fluixà

Col·lecció Didàctica, 16

Joan Fuster
Escriptor
de l'Any 2022

Índex

Introducció 5

Orientacions didàctiques per al professorat 7

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT. Unitat didàctica de Secundària (ESO) 9

- Activitats prèvies 11
- Joan Fuster: vida i obra 13
- Fuster poeta: anàlisi i creació de textos 19
- Fuster assagista: anàlisi i creació de textos 25
- Conclusió i presentació col·lectiva de treballs 33

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT. Unitat didàctica de Batxillerat 35

- Activitats prèvies 37
- Joan Fuster: vida i obra 39
- Fuster poeta: anàlisi i creació de textos 43
- Fuster assagista: anàlisi i creació de textos:
 - L'assaig humanístic 51
 - L'assaig sociopolític 58
- Fuster crític i historiador de la cultura 61
- Conclusió i presentació col·lectiva de treballs 65

Activitats col·lectives i commemoratives de centre 67

Bibliografia 71

Solucionari 75

Introducció

enguany es commemoren els cent anys del naixement de Joan Fuster. Per això, tant la Generalitat Valenciana com la Generalitat de Catalunya i l'Acadèmia Valenciana de la Llengua van decidir declarar l'any 2022 com a Any Fuster. Una efemèride que els valencians hem de celebrar amb orgull per a reivindicar i mantindre viva la presència de l'obra literària d'un dels millors escriptors valencians de la nostra història. Per sort, a pesar de complir-se també els trenta anys de la mort de Joan Fuster, la seua obra no ha deixat mai d'estar viva entre nosaltres, i a l'abast dels lectors més jòvens. Algunes de les seues obres més emblemàtiques s'han reeditat, se n'han fet moltes antologies i s'han recuperat llibres i textos que ja no eren fàcils de trobar en el mercat habitual de les llibreries. En este sentit, just és de ressaltar el treball d'edició fet per la Biblioteca Joan Fuster de la col·lecció «Els Nostres Autors» d'Edicions Bromera, amb la publicació, entre altres, d'obres com *Contra Unamuno i tots els altres*, *Discordances* o *Més discordances*; o la publicació, a partir de l'any 2002, de la nova edició de l'*Obra completa* de Joan Fuster per part d'Edicions 62 i la Universitat de València.

També han sigut molts els treballs d'investigació i els estudis que s'han fet sobre l'obra de Joan Fuster, sobretot després de la seua mort, amb l'objectiu de mantindre viva la seua obra. Un bon exemple dels estudis fets el podem trobar en la col·lecció «Càtedra Joan Fuster», que publica la Universitat de València, i en llibres d'assaig que reflexionen sobre l'obra de Fuster i que es publiquen en moltes editorials.

No obstant això, estem convençuts que l'obra de Joan Fuster és mereixedora d'una difusió encara més gran i que ha d'arribar a un públic lector més ampli. Per això, aprofitant la celebració de l'efemèride del naixement de Fuster, tenim tots una bona excusa per a llançar una acció divulgativa de caràcter didàctic dirigida a l'alumnat d'ESO i Batxillerat que faça accessible l'obra de Fuster als lectors més jòvens. Si aconseguim facilitar-los ara, mentre continuen en la seua etapa formativa, un primer contacte amb Fuster, potser aconseguirem que, en un futur, en siguen lectors. I lectors tant dels textos assagístics com de la seua poesia, una poesia de gran qualitat, sovint infravalorada pel mateix Fuster i desconeguda per les jòvens generacions de poetes, però que convé reivindicar com ha fet Salvador Ortells en el seu llibre *Viure dins els versos. La poesia de Joan Fuster* i com he fet jo destinant a la poesia de Fuster una bona part de les activitats de les unitats didàctiques elaborades.

Josep Antoni Fluixà

Orientacions didàctiques per al professorat

Metodologia

La guia didàctica elaborada sobre Joan Fuster va destinada principalment a l'alumnat de les etapes educatives d'Educació Secundària Obligatòria i Batxillerat, amb una proposta d'activitats diferenciada per a cada etapa. No obstant això, les activitats plantejades es poden fer també amb l'alumnat dels centres de Formació de Persones Adultes i, fins i tot, es poden plantejar, adaptant-les al nivell de l'alumnat, en els cursos superiors de l'Educació Primària. També, com és evident, la guia didàctica pot ser útil per a totes les persones interessades en la figura de l'escriptor valencià i per a qualsevol col·lectiu o associació de caràcter social i cultural que vullga commemorar amb activitats el centenari de Joan Fuster.

Les dos propostes de treball o unitats didàctiques, la d'ESO i la de Batxillerat, s'han estructurat i organitzat utilitzant una mateixa metodologia, la que s'usa habitualment en els projectes d'aula. És a dir, seguint els passos següents:

- Motivació de l'alumnat i detecció de les idees prèvies de l'alumnat sobre el tema: vida i obra de Joan Fuster.
- Recerca d'informació sobre l'autor i l'obra.
- Estudi i anàlisi de la informació obtinguda i lectura dels textos de l'autor.
- Creació de textos per part de l'alumnat seguint el model dels textos llegits de Joan Fuster, tant els de gènere poètic com els de caràcter assagístic.
- Exposició col·lectiva dels treballs de l'alumnat i presentació social a la resta del centre educatiu d'una mostra significativa del treball fet.
- Avaluació a partir de la reflexió de l'alumnat sobre el que ha après i valoració conjunta, professorat i alumnat, dels treballs exposats.

Això significa que les unitats i l'orde de les activitats s'han plantejat com un taller d'escriptura. S'ha partit de la lectura i anàlisi del model textual, amb utilització de diferents textos i amb activitats de comprensió lectora i d'explicitació d'aspectes característics dels diferents tipus de text utilitzats; per a procedir a la producció de textos per part de l'alumnat.

Per altra banda, al marge de l'estructura, s'ha d'assenyalar que, encara que les activitats han sigut redactades per a ser realitzades individualment, sens dubte, n'hi ha moltes que obtindrien una eficàcia educativa més satisfactòria si es feren en equip. Sobretot les activitats de recollida d'informació i d'elaboració de presentacions digitals. També és positiu el contrast dels treballs individuals i l'intercanvi d'idees entre l'alumnat.

Per últim, convé especificar que entre la unitat d'ESO i la de Batxillerat, com és lògic, hi ha una gradació de complexitat temàtica. Per exemple, en ESO s'han treballat, principalment, els textos assagístics de caràcter humanístic, mentre que en Batxillerat s'han introduït ja els escrits fusterians més sociopolítics i els d'història cultural.

Objectius

- Conèixer i valorar l'obra literària de Joan Fuster.
- Relacionar l'obra literària de Joan Fuster amb el context històric en el qual va ser escrita.
- Distingir i identificar l'assaig com a gènere literari.
- Reivindicar l'obra poètica de Joan Fuster i valorar-ne la qualitat.
- Practicar la lectura com una invitació a la reflexió, al raonament i al contrast i discussió d'idees.
- Reconèixer i utilitzar les característiques formals de cada gènere literari a l'hora d'escriure textos nous.
- Millorar la capacitat de selecció d'informació i de síntesi.
- Practicar el treball en equip.
- Practicar l'exposició oral i la comunicació verbal de l'alumnat.

8

Avaluació

L'avaluació de les unitats es farà tenint en compte:

- La valoració dels treballs presentats per l'alumnat.
- La presentació dels treballs relacionats en l'apartat «Conclusió i presentació col·lectiva dels treballs».
- L'autoavaluació individual de l'alumnat proposada al final de cada unitat.

Material didàctic per a l'alumnat

Unitat didàctica de Secundària (ESO)

Activitats prèvies

1. Digues si són verdaderes (V) o falses (F) les frases següents relacionades amb Joan Fuster, sense consultar cap llibre, enciclopèdia o internet.

- Va ser un pintor i escultor surrealista.
- Va ser un escriptor molt conegut.
- Va ser un banquer molt important.
- Va nàixer a Barcelona.
- Estudià la carrera de Filosofia i Lletres.
- Va escriure novel·les històriques.
- Va ser un polític d'esquerres.
- Estudià dret i exercí d'advocat durant un temps.
- Va escriure poesia quan era més jove.
- Va viure sempre a Sueca.
- Un dels seus millors llibres és *Diccionari per a ociosos*.
- Te obra pictòrica exposada en museus de Barcelona i València.
- El seu llibre més conegut és *Nosaltres, els valencians*.
- Va rebre el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.
- Va ser diputat en el Parlament espanyol.
- Li concediren el Premi de les Lletres Valencianes.
- Va escriure molts articles en periòdics de València i Barcelona.

2. Sense buscar cap informació, si coneixes alguna cosa més de Joan Fuster, escriu-la a continuació.

.....

.....

.....

.....

11

3. Saps per què l'any 2022 ha sigut declarat Any Fuster per la Generalitat Valenciana i l'Acadèmia Valenciana de la Llengua? Escriu-ne el motiu.

.....

.....

4. Què és l'assaig per a tu? Sense consultar cap diccionari, escriu-ne una definició.

.....

.....

.....

5. En quina època o temps històric va viure Joan Fuster? Subratlla les respostes correctes, perquè, evidentment, Fuster visqué en períodes històrics diferents.

El franquisme

La Revolució Francesa

La Segona República espanyola

El segle de la Il·lustració

La transició democràtica

El regnat de Felip VI

El regnat de Joan Carles I

Joan Fuster: vida i obra

1. Busca informació en llibres i en internet i utilitza-la per a fer una presentació digital de la vida i de l'obra de Joan Fuster. Pots utilitzar qualsevol programa que conegues: Power Point, Prezi, Libre Office Impress, Genially... Si ho necessites, en YouTube pots trobar vídeos tutorials que t'ensenyen a fer-ho.

Són molt recomanables, entre altres, les pàgines web següents:

<https://espaijoanfuster.org/>

<https://www.escriptors.cat/autors/fusterjoan/biografia>

https://ca.wikipedia.org/wiki/Joan_Fuster_i_Ortells

A més, per a orientar-te un poc, a manera d'exemple, t'oferim diversos models de diapositives que pots utilitzar en la teua presentació, però que els hauràs de completar amb altres. Recorda també que, a més del text, hi pots incloure fotografies, reproduccions de cobertes de llibres, dibuixos, etc.

JOAN FUSTER VIDA I OBRA

Autoria del treball:

IES:

13

JOAN FUSTER DADES BIOGRÀFIQUES

.....
.....
.....
.....
.....

JOAN FUSTER OBRES

Gèneres literaris conreats:

Obres poètiques:

.....
.....

**JOAN FUSTER
OBRES ASSAGÍSTIQUES**

Assajos humanístics:

Tenen una temàtica molt diversa i universal que té relació amb la vida de les persones: què pensen, com es comporten, com es relacionen...

.....
.....
.....
.....

**JOAN FUSTER
OBRES ASSAGÍSTIQUES**

Escrits sociopolítics:

Són escrits al voltant de la identitat del poble valencià: qui som i com som, quins problemes tenim, com podem millorar...

.....
.....
.....
.....

**JOAN FUSTER
OBRES ASSAGÍSTIQUES**

Estudis de crítica i d'història cultural:

Són llibres de crítica literària sobre altres escriptors o estudis històrics sobre períodes i fenòmens de la cultura valenciana i catalana.

.....
.....
.....
.....

JOAN FUSTER
PREMIS REBUTS

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Busca en diferents diccionaris, entre altres en el de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, i també en internet el significat de la paraula *assaig* en el sentit de gènere literari i copia'n algunes definicions.

.....
.....
.....
.....

3. Tenint en compte les definicions anteriors, contesta les preguntes següents. Has de saber també que l'assaig és un gènere que no té una definició clara i que hi ha, de vegades, opinions confuses i, fins i tot, contradictòries. Per tant, pots raonar la teua resposta.

Quan es parla de llibres de no-ficció (és a dir, els que no són de poesia, narrativa o teatre) en els llistats de les obres més venudes en els periòdics, parlem de llibres d'assaig?

.....
.....
.....

Un llibre sobre la història agrícola d'un poble és un assaig?

.....
.....
.....

Un text que reflexiona sobre els sentiments morals i estètics que li proporciona a l'autor la contemplació d'una imatge és un assaig?

.....
.....
.....

Una biografia d'una persona és un assaig?

Una reflexió política i religiosa sobre els comportaments socials en l'actualitat pot ser un assaig?

Un llibre sobre com ensenyar millor les matemàtiques és un assaig?

Un llibre de memòries pot ser un assaig?

4. Llig els textos següents. Després de llegir-los, escriu davall de cada fragment si es tracta d'un text d'assaig humanístic, un text de caràcter sociopolític de temàtica valenciana o un text d'assaig històric i cultural.

Text 1

16 Pocs valencians hi deu haver –valencians amb un mínim de consciència d'ésser-ho– que no s'hagin plantejat alguna vegada: què som, i per què som com som. Una crispació econòmica, una polèmica de cultura, una enyorança, un projecte polític, un reajustament social, molts fets i moltes inquietuds de la nostra vida diària, importants o anecdòtics, convergeixen a suggerir-nos aquell interrogant. Cada circumstància «crítica», per mediocre que sigui, ens aboca i ens acula indefectiblement a un sol i mateix punt: a fer-nos qüestió de la nostra existència com a poble.

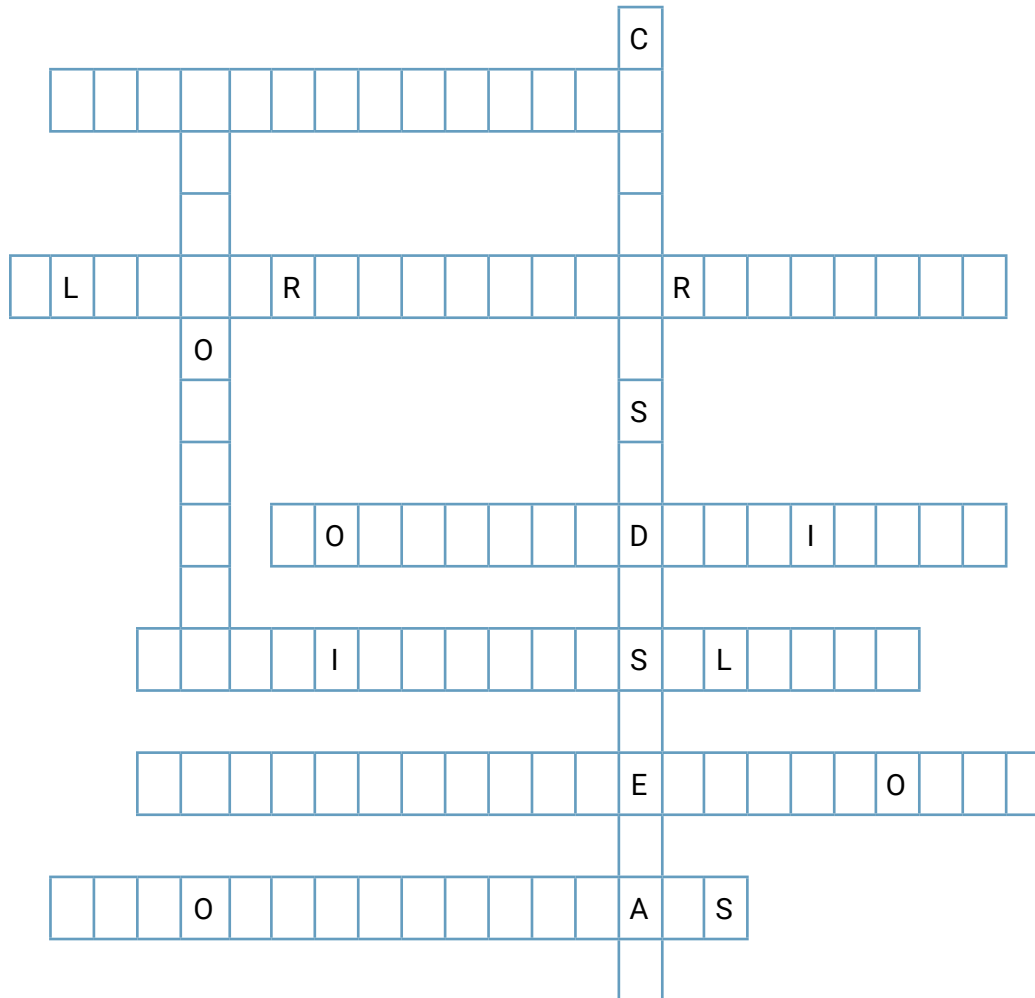
Text 2

No escric aquestes notes amb la pretensió d'aportar cap novetat, ni erudita ni exegètica, a la bibliografia sobre *Tirant lo Blanc*, encara avui no massa abundant, per cert. Les meves reflexions només es limitaran a reconsiderar unes dades que tots tenim a l'abast i afegir-hi alguna conjectura eventual, i això des d'una perspectiva de lector curiós i no d'especialista en el tema, cosa que evidentment no soc.

Text 3

No és freqüent que els especialistes en l'observació i l'anàlisi del comportament humà reconeguen a la «por» una importància decisiva com a factor moral de les relacions socials. En el fons, tendeixen a remarcar amb major èmfasi el paper que en aquest ordre de coses juguen les concupiscències: la de la carn, la dels diners, la del poder. No pot negar-se que aquestes modalitats d'«avidesa» compten molt, moltíssim, en la nostra vida individual i col·lectiva; però no incorreríem en exageració si afirmàvem que la por els supera en eficàcia penetrant i en universalitat.

5. Si has fet el treball d'investigació sobre la vida i l'obra de Joan Fuster, coneixeràs ja molts dels títols dels llibres de Fuster. Per això, et proposem un joc: el joc dels títols encreuats. Posa una lletra en cada casella i descobreix quines huit obres de Fuster hi ha amagades en l'encreuat següent.

Escriu el títol de les obres que has descobert.

.....

.....

.....

.....

6. Consulta en llibres i en internet per a conèixer un poc com va ser l'època històrica en què va viure Joan Fuster: la postguerra, el franquisme, el regnat de Joan Carles I i la transició democràtica. Després, reflexiona al voltant de les preguntes següents:

Quines eren les dificultats que tenia la literatura en la nostra llengua, sobretot al País Valencià, per a conrear-se amb normalitat? Era fàcil o difícil publicar?

Independentment de la llengua que utilitzaren els escriptors, l'època de la postguerra i el franquisme va ser un temps fàcil per a exposar idees?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Fuster poeta: anàlisi i creació de textos

Joan Fuster és conegut principalment com a assagista, però –sobretot de jove– també va escriure poesia i, encara que ell sovint pareixia que no li donava massa importància a la seua obra poètica, s'ha de dir que va ser un bon poeta. Per això, creiem que val la pena llegir la seua poesia –o, almenys, uns quants poemes– i analitzar-la per a conèixer-la millor.

1. Llig els poemes següents:

Poema 1:

Ara que vens, primavera,
no t'estengues sobre mi:
nega'm la cançó lleugera,
la mà breu del gessamí;
passa, abandona'm ací,
com a un mort, com a una austera
pedra o a un arbre partit;
no esdevingues, primavera,
sang, sinó cendra, al meu pit,
que me'l vull suspés d'oblit!

D'Ales o mans

19

Poema 2:

ELS ULLS

Ni jo tinc, amor, més pàtria,
pensament ni més oblit,
ni té més arrels el dia,
ni abril més obert espill,
que els ulls, amor, amb què em salves,
els teus ulls de cel submís,
meus de vespres generoses:
ni tinc més atzar ni tinc
millor soledat ni una altra
fe per aquest cant ferit!

D'Ales o mans

Poema 3:

Tornes ja en nostra sang a ser com eres,
oh pàtria! Comencen dins la nit
a alçar-se fixament el mur i el crit,
i el cel enyora el colp de tes banderes.

Van recobrant el gust de les dreces
els nostres peus amargs. El branc florit
s'hi estableix, com l'havien pressentit.
Pertot desperten relles i fogueres.

Els rems, la pau, les roques poderoses,
els infants amb què et salves i vesteixes,
et reprenen. Oferts, som veritat.

Mare enmig de les tombes precioses,
tu ens anomenes un per un i ens deixes
la llengua plena del teu nom daurat.

De Terra en la boca

Poema 4:

MADRIGALETS A LA VERGE,
EN SETEMBRE

1

Rosa. Font. Lliri. Palmera.
Vora la tardor desclosa,
quin bell tast de primavera!
Font. Palmera. Lliri. Rosa.

2

Dins els vostres ulls, Senyora,
teniu tot el blau del cel.
Vora els vostres ulls enyora
cada cor camins d'estel,
cada veu ales d'aurora.

D'Obra pia

20

2. Relaciona cada poema que has llegit a una temàtica general concreta.

Poema 1	<ul style="list-style-type: none">• Temàtica patriòtica: poema a la terra, al país...• Temàtica religiosa.• Temàtica sentimental associada al pas del temps i l'estat anímic.• Temàtica amorosa.
Poema 2	
Poema 3	
Poema 4	

3. Busca en diccionaris o en internet les definicions de les paraules següents i escriu-ne el significat.

Sonet:

Madrigal:

Dècima:

Quintet:

Decasíl·lab:

Heptasíl·lab:

4. Tenint en compte les definicions anteriors, contesta les preguntes següents:

- Quin poema dels quatre és un sonet?
- Quin poema és una dècima formada per dos quintets?
- Hi ha algun poema que corresponga plenament a la definició de madrigal?
- El poema «Els ulls», del llibre *Ales o mans*, s'inclou en la tercera part del llibre i forma part d'un conjunt de quatre poemes que tenen un títol en comú «Ràpids madrigals». El poema número 4 reproduïx les dos primeres estrofes del poema titulat «Madrigalets a la Verge, en setembre». Per què creus que Fuster els definix com a madrigal si no complixen les normes formals descrites en la definició de madrigal? Potser és perquè Fuster té en compte només la temàtica i la brevetat del poema?

.....
.....
.....

- Quins poemes estan escrits en versos heptasíl·labs?
- Quin poema està escrit en versos decasíl·labs?
- Quin poema té rima assonant en els versos pars?
- Com és la rima dels altres tres poemes?

.....
.....
.....

5. D'un poema, se'n pot gaudir simplement llegint-lo en veu alta, amb l'entonació i el ritme adequats. Per això et recomanem que els tornes a recitar una vegada més. No obstant això, si es vol aprofundir en la comprensió i el missatge dels poemes, és necessari que busques el significat de totes les paraules que desconeixes o que no acabes d'entendre pel context.

6. Contesta les preguntes següents referents al poema 1.

- La persona protagonista del poema -és a dir, el jo poètic que expressa els seus sentiments- rep la primavera amb il·lusió?
- Què és el que no vol? Escriu, almenys, dos coses que no desitja que la primavera li done.

.....
.....
.....

- Quina creus que pot ser la causa del desànim del jo poètic? Un desengany amorós, una malaltia inesperada, una situació laboral complicada... Raona la resposta.

.....
.....
.....

- T'has sentit alguna vegada trist per algun motiu més o menys greu, mentre al teu voltant hi ha un gran ambient festiu? Creus que en eixe cas comprendries millor el que diu el poema?

.....
.....
.....

7. Escriu un poema de deu versos, com el poema 1, però amb un enfocament temàtic radicalment diferent. És a dir, escriu un poema que descriu els motius pels quals desitges que la primavera arribe prompte.

8. Segons el poema 2:

A quines coses compara el poeta els ulls de la persona estimada?

.....
.....

Per què li són tan importants els ulls de la persona que estima?

.....
.....

Quina ha sigut la fe, és a dir, el motiu, que ha inspirat el poema?

.....
.....

Per què creus tu que el poeta fa referència al poema com «un cant ferit»? És, potser, perquè el seu és un amor no correspost del tot?

.....
.....

9. Escriu un poema breu, no superior a deu versos, en el qual expresses els sentiments que et fa sentir una altra part de la cara de la persona que estimes: la boca, el nas, les galtes, el front, els cabells, les orelles o el somriure, per exemple. No és precís que la persona amada a qui t'adreces siga real. Pots fer referència a una persona fictícia o a una persona estimada de la teua família.

10. Ordena de l'1 al 4, segons el contingut del poema 3, les explicacions en prosa dels diferents quartets i tercets del sonet que pots llegir a continuació.

___ Tornen a remar per aconseguir el desitjat port, la pau, la llibertat d'un poble fort com les roques, amb xiquets que assegurin el futur.

___ La terra té tombes dels que han mort lluitant per la pàtria. La terra ens anomena un per un i ens vol. Ens dona la llengua que parlem que és símbol del nostre poble, de la pàtria, que té un nom per a nosaltres daurat, d'or, sagrat.

___ Els peus, cansats de caminar per sendes velles i amargues, recobren el gust per seguir avant. Han florit també les branques dels arbres i la gent torna al treball, a llaurar la terra i a fer festa.

___ La pàtria, després d'una època de decadència i d'oblit, torna a sentir-se viva en la sang dels ciutadans i, encara que continuen els temps difícils, ha començat ja a construir-se una societat nova que crida i critica sense por, que desitja que tornen les banderes de la renaixença.

11. Al poema 3 li hem suprimit moltes paraules i l'hem deixat pràcticament com un esquelet. Et proposem un exercici de creativitat. Reescriu a partir de les paraules que t'hem deixat un poema nou de catorze versos. Tens llibertat per a canviar de tema i per a mesurar no les síl·labes dels versos. També pots optar per utilitzar la rima o no.

Tornes ja a ser

..... Comencen

a alçar-se

i el cel enyora

Van recobrant

els nostres

..... com

Per tot desperten

..... la pau

els infants

..... reprenen.....

..... enmig de les

tu ens anomenes

la llengua

12. El poema 4 està dedicat a la Mare de Déu de Sales, patrona de Sueca, les festes de la qual se celebren al setembre. En el primer dels madrigals, Joan Fuster utilitza quatre paraules que són metàfora de la Verge: *rosa, font, lliri i palmera*.

23

Per què creus que Fuster compara i identifica a la Verge Maria amb eixes paraules?

.....
.....
.....
.....

13. Explica el significat dels versos «Vora la tardor desclosa, / quin bell tast de primavera!». Creus que tenen relació amb el bon oratge que encara fa al setembre quan s'inicia ja la tardor?

.....
.....
.....

14. En l'últim quintet, quines són les sensacions que provoca en els creients la imatge de la Mare de Déu? Subratlla les respostes més adequades.

- Placidesa, serenor, felicitat.
- Desig per volar enmig del cel blau.
- La fe en la Verge facilita el camí cap al cel.
- Veure la nit sense núvols tota il·luminada d'estreles.

15. Escribe un quintet de temàtica lliure amb la mateixa estructura formal que el de Joan Fuster, amb versos heptasíl·labs i rima combinada ABABA.

Fuster assagista: anàlisi i creació de textos

El gènere literari en el qual, sens dubte, Joan Fuster destacà és l'assaig, fins al punt de ser considerat un dels assagistes més importants en la nostra llengua i també un referent del gènere en l'àmbit europeu en el segle xx.

L'obra de Joan Fuster es distingeix, sobretot, per l'amenitat del seu estil, per la gran varietat de temes que tracta, per l'agudesia i intel·ligència dels raonaments que exposa i, sobretot, per la provocació amb què convida a pensar els lectors.

Per això, és impossible exemplificar tota la riquesa de l'obra de Joan Fuster en uns pocs textos. Li n'hauríem de llegir molts més per a valorar la seua obra amb un major coneixement. No obstant això, per a començar et proposem la lectura de quatre assajos breus de Joan Fuster.

1. Llig els textos següents:

Text 1

COVARDIA

Si volem —i ho hauríem de voler—, sempre trobarem una raó per a excusar les accions del covard: la seva covardia. Perquè, qui és que no ha tingut mai por? És clar que la por pot ser superada: diuen que el valent no és sinó un que té por i se l'aguanta. Potser sí. El que sí que sé és que no hi ha manera humana de fixar un límit moral en aquest terreny. Cadascú s'administra la pròpia por com pot i com Déu li ho dona a entendre. I tampoc no ens hem pas d'enganyar: tothom és covard per comparació a algú altre. Ja podeu ser tan temeraris com vulgueu: mai no serà impossible que un qualsevol veí vostre consideri que la vostra *valentia* és inferior a la seva, i que, per tant, sou un covard. Una bona regla de conducta, en això com en tantes altres esferes i coses, serà aquesta: no censureu, no condemneu ningú perquè sigui allò que vosaltres podreu ser en alguna ocasió. Per exemple: covards.

De *Diccionari per a ociosos*

25

Text 2

ORGULL

L'únic orgull que trobem comprensible és el nostre. Vull dir *orgull* en el sentit pejoratiu de la paraula. No crec que hi hagi ningú que sigui orgullós d'una manera ingènua o inconscient. La sobrevaloració dels propis mèrits, l'excés d'estima de si mateix, que segons els diccionaris normals és l'orgull, rarament no són sentits com a *sobrevaloració* i com a *excés*. Sabem el que valem i el que som, i no vacil·lem a creure que valem *més*, que som *més*. I això, que en altri ens resulta d'una obscenitat intolerable, ens sembla correcte en el nostre cas particular. Per què? Potser perquè davant l'orgull dels altres ens reconeixem desdenyats. La «sobrevaloració dels propis mèrits», l'«excés d'estima de si mateix», ningú no se'ls fa en el buit, en la soledat: ens el fem en funció del pròxim. Com tots els vicis i totes les virtuts, l'orgull no pot practicar-se en l'aïllament, sinó que exigeix la presència d'algú o d'alguns sobre els quals recau. L'orgullós és orgullós en tant que autoafirma la seva superioritat de cara als qui l'envolten. La superioritat aliena —real o fictícia— ens mortifica o ens empipa. Per contra, necessitem proclamar-nos superiors als nostres veïns: sovint, si més no. Amb una mena o altra de superioritat, no importa quina. No se'ns amaga que és una superioritat probablement falsa, o almenys deliberadament exagerada. Però la necessitem. Ens ajuda a anar fent.

De *Diccionari per a ociosos*

Text 3

ECÒLEGS I ECOLOGISTES

Els «ecòlegs», homes de ciència, tenen tots els meus respectes; els «ecologistes», militància popular, entre alarmada i jovial, tenen totes les meues simpaties. Confesse, per eludir equívocs, que jo no soc un gran entusiasta de la natura: de la Puta Mare Naturalesa, com sol dir algun amic meu. La natura, o naturalesa —amb minúscula o majúscula—, és una «entitat» tan complexa i tan contradictòria, que no cap dins les coordenades teòriques dels ecòlegs ni dels ecologistes. No és cap secret que els uns i els altres només es preocupen de la flora i la fauna (incloent-hi la humana, potser privilegiant-la). Un volcà, un tifó, un terratrèmol, no entren en el càlcul: també això és natura o naturalesa. Però, encara, les meues reticències van més lluny. Els «ecosistemes», en bona lògica, no han de ser discriminadoris, quan són defensats alegrement, i al costat d'ocells bellíssims, de gaseles hipotètiques, de plantes amistoses, d'espècies a extingir: hi ha els bacils letals, les rates oprobioses, les laborioses formigues que inunden els domicilis urbans, les paneroles, els gossos lliures, els senglars, els pumes, els cocodrils... Els virus, pose per cas, ¿formen part de l'«ecosistema»? Si fos imaginable el punt de vista dels virus, la resposta seria sí. Però ecòlegs i ecologistes prenen antibiòtics, es vacunen, netegen casa seua amb insecticides perfumats. La Mare Naturalesa, puta o no, va a la seua. L'home oblida sovint que només és una bestiola més, embolicada en una lluita per la supervivència, i per una supervivència, ai!, «racional». «Dominar la natura» ha estat una consigna clàssica: dominar-la a favor de l'home. Ja ho trobem al *Gènesi*, i ho reargumentava Marx, i Eugeni d'Ors en feia literatura protofeixista... Quan un ecòleg o un ecologista maten una mosca o un mosquit impertinents, o pretenen curar-se de malalties viròtiques, fan el que fan santament. Però ¿i l'«ecosistema»? Una altra història són les contaminacions «humanes», bàsicament químiques. Quan un ecòleg o un ecologista pren l'ascensor per pujar al seu pis, ja s'agenolla davant les multinacionals de les nuclears... Jo, afortunadament, visc en una planta baixa.

Text 4

XENOFÒBIA

L'odi a l'estranger, al foraster, ha estat, sempre i a tot arreu, causa de grans bestieses i de decisions sublimes, de crims salvatges i de poemes preciosos, de sacrificis sagrats i d'abusos remuneradors. Hi ha moltes formes de patriotisme que no són sinó mera xenofòbia, perquè sovint els habitants d'una «pàtria» només arriben a sentir-se'n «patriotes» quan s'imaginen o es troben en fricció amb els veïns de la «pàtria» del costat. En qualsevol cas, l'estranger és un punt de referència polèmic, probablement imprescindible, per a un patriotisme agressiu. Com que l'estranger sol ser, al seu torn, patriota del seu país i respecta a ell adopta una actitud semblant, la col·lisió resulta fatal. Tota xenofòbia contesta a una altra xenofòbia, ja que tots som «estrangers» per a algú. I de l'estranger, en fem un enemic: cada estranger és un enemic potencial. Només la moderna expansió del turisme comença a derogar aquest principi de vella prosàpia sentimental: ara el foraster se'ns presenta com a client. No sé si el turisme acabarà esmussant la xenofòbia: ho dubto. Les històries nacionals ressenyen llargues llistes de fets heroics perpetrats pels indígenes contra els estrangers, i amb aquesta mena de records els mestres d'escola eduquen els seus deixebles. L'aspecte oprobios que poguessin presentar aquells fets queda automàticament coonestat per la virtut del patriotisme. *Monsieur Chauvin* és un animal perillós, però també una tranquil·litzadora reserva energètica. Personalment opino que tot això és més aviat deplorable. Les aparences del món actual acusen, si no una minva vertiginosa de la xenofòbia, sí una atenuació del seu risc bel·licós. Almenys en grans àrees del planeta, l'antagonisme que ofereix possibilitats d'esdevenir tràgic no és ja el de poble a poble, sinó el de sistema a sistema. Certament, en aquest nou pla es repeteix, si voleu en altres termes, el mateix fenomen: una espècie de «xenofòbia» de classes, amb una dialèctica nova, però no del tot diferent en les conseqüències.

L'antiga xenofòbia, l'autèntica xenofòbia, l'odi a l'estranger, tanmateix, perdura i perdurarà per molt de temps encara. Ni que sigui mentre els Estats tinguin escoles obertes...

De *Diccionari per a ociosos*

2. Després de llegir el text 1, contesta les preguntes següents:

Per què, segons Fuster, hem d'excusar les accions dels covards?

.....
.....
.....

Hi estàs d'acord? Per què?

.....
.....
.....

Vos heu trobat alguna vegada en una situació semblant? És a dir, acusats de covards o poregosos? Si és així, explica-la.

.....
.....
.....

Creus que algú pot ser molt valent, o atrevit, a l'hora de conduir un cotxe a gran velocitat o de barallar-se amb qualsevol i, no obstant això, tindre por a un gos o a viatjar en avió, pujar a un ascensor o trobar-se en un lloc fosc?

.....
.....
.....

Consulta les teues amistats i fes una relació de quines són les pors que tenen?

.....
.....
.....

Creus que és un bon consell el que dona Fuster quan recomana «no condemnar ningú perquè siga allò que vosaltres podeu ser en alguna ocasió»? Per què?

.....
.....
.....

3. Després de la lectura del text 2, contesta les preguntes següents:

Tu creus que el teu orgull és normal i adequat? Per què?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Coneixes, per exemple, companys i companyes que tenen un orgull excessiu? Com ho notes? Com creus que mostren el seu orgull?

.....
.....
.....

Creus que hi ha companys i companyes que tenen notes millors de les que es mereixen? Penses, per exemple, que hi ha persones que tenen molta sort en l'amor, en el joc, en la seua fama personal...? Raona la teua opinió.

.....
.....
.....

Estàs d'acord amb l'opinió de Joan Fuster quan diu «sabem el que valem i el que som, no vacil·lem a creure que valem més, que som més»? Per què?

.....
.....
.....

Opines com Joan Fuster quan afirma que en els altres és una «obscuritat intolerable» allò que «ens sembla correcte en el nostre cas particular». Comenta la teua opinió de manera sincera.

.....
.....
.....

Creus que quan algú exposa els seus èxits personals ens està alhora desdenyant perquè vol demostrar que és més que nosaltres? Què en penses? Això és sempre així, o també és possible que, quan un amic o amiga ens conta algun èxit, ens vullga fer partícips de l'alegria que té?

.....
.....
.....

Estàs d'acord amb les paraules finals del text? Creus que, encara que ens enganyem, necessitem un poc d'orgull i creure que som més bons del que som per tirar avant?

.....
.....
.....

28

4. Després de llegir el text 3, digues si són verdaderes (V) o falses (F) les afirmacions següents:

- Joan Fuster respecta els ecòlegs, però no és molt partidari dels ecologistes.
- Joan Fuster és un home de vida urbana a qui no l'atrau massa la vida en el camp.
- Per a Joan Fuster ni els ecòlegs ni els ecologistes tenen en compte, a l'hora de defensar-la, tota la naturalesa.
- Els ecòlegs i els ecologistes tenen en consideració fenòmens naturals com un volcà, un tifó o un terratrèmol.
- Els ecòlegs i els ecologistes es preocupen per la defensa de la flora i de la fauna del planeta (incloent-hi la humana).
- Per a Joan Fuster en un ecosistema també s'han d'incloure els bacils, les rates, les formigues, els porcs senglars, etc. Fins i tot, els virus.

___ Fuster creu que els ecòlegs i els ecologistes no haurien de prendre antibiòtics, ni vacunar-se, ni netejar les seues cases.

___ Fuster està a favor que l'espècie humana haja tractat de dominar la natura per a facilitar-ne la supervivència.

___ Fuster no està a favor dels ecòlegs ni dels ecologistes perquè considera necessària per al progrés la contaminació, sobretot química, de la Terra.

___ Fuster és partidari dels ecòlegs i dels ecologistes, però li agrada exposar, amb ironia i humor, contradiccions, sobretot per evitar actituds excessivament radicals que s'aparten del sentit comú o que impliquen estar en contra del progrés tecnològic.

5. Després de la lectura del text 4, contesta les preguntes següents:

La xenofòbia, segons Joan Fuster, és un sentiment estrictament individual o, potser, ho és també col·lectiu? Com s'origina i per què?

.....
.....
.....

Creus que, com diu Fuster, «tota xenofòbia contesta a una altra xenofòbia»?

.....
.....
.....

Estàs d'acord que el turisme, «el viatjar», com diuen alguns, pot reduir el sentiment de xenofòbia? Exposa la teua opinió.

.....
.....
.....

Què penses de l'opinió de Fuster quan diu que ensenyar una història basada en fets heroics «perpetrats pels indígenes contra els estrangers» perpetua l'odi al poble contra el qual s'ha guerregjat? Creus que té raó?

.....
.....
.....

Busca en internet qui és *monsieur* Chauvin i què és el xovinisme.

.....
.....
.....

Joan Fuster va escriure el text pels anys seixanta del segle xx, en una situació històrica diferent de l'actual, amb el món dividit en dos blocs: el capitalista i el comunista. Per això diu que l'antagonisme ja no es dona entre pobles, sinó entre sistemes: els enemics oposats són els països capitalistes amb els Estats Units al capdavant i els països comunistes amb l'antiga Unió Soviètica i la Xina. Quins creus que són els antagonistes que provoquen la xenofòbia en l'actualitat?

.....
.....
.....

6. Tria el text que més t'haja agradat dels quatre que has llegit i escriu-ne un comentari de text.

Recorda que un bon comentari de text necessita:

- Fer una lectura atenta del text i una bona comprensió de totes les paraules. Això vol dir que has de consultar el teu diccionari o internet per a comprendre alguna referència concreta.
- Indicar la idea principal o el tema de l'escrit.
- Determinar l'estructura. És a dir, distingir les parts del text segons evolucionen i canvien els arguments exposats per l'autor i anomenar les diferents idees secundàries del text.
- Detectar i analitzar els recursos estilístics usats per l'autor.
- Expressar una breu conclusió final amb la teua opinió inclosa.

7. Ara que ja has llegit i analitzat els quatre textos assagístics de Joan Fuster, et proposem un repte. Seguint, més o menys el model de Fuster, escriu un text de reflexió i opinió sobre qualsevol tema que t'interesse. Per exemple, sobre l'enveja, l'amistat, l'amor, la cura per la bellesa del cos, la publicitat, el feminisme, l'assetjament o el maltractament de les dones, entre altres.

8. En el gènere literari de l'assaig abunden els textos breus d'una extensió pareguda a la dels articles d'opinió de premsa, encara que també hi ha llibres d'assaig que tracten una única temàtica. Però hi ha un tipus de text encara més breu: l'aforisme. Els aforismes contenen un pensament concentrat i expressat amb poques paraules que el lector complementa amb totes les idees que la lectura li provoca. Joan Fuster va conrear amb excel·lència l'aforisme al llarg de la seua vida.

Llig els aforismes següents de Joan Fuster:

30

- a) «De la discussió naix la llum», diuen. I l'experiència demostra que, efectivament, cadascú sol quedar-se amb les mateixes conviccions que tenia abans de discutir, però més clares.
- b) És bo de creure que els altres ens estimen; això ens ajuda a estimar-los.
- c) Mira de no indignar-te amb ningú perquè sigui egoista, malvat o ximple. Tu ets igual que ell. I jo.
- d) És preferible parlar, parlar clar i dir-ho tot. Les paraules, o les mitges paraules, que se us quedaran dins el cos, se us hi podriran.
- e) Qui està disposat a morir per un ideal, està, en els fons, igualment disposat a matar per l'ideal. Totes les doctrines que comencen amb màrtirs acaben amb una inquisició.
- f) Fan la guerra per ofici, torturen per ofici, enganyen per ofici... És que no són capaços de guanyar-se la vida d'una altra manera?
- g) De més a més, sempre són els vells que declaren les guerres.
- h) La sort dels altres sempre ens sembla excessiva i, sobretot, immerescuda. Per això l'anomenem «sort».

9. Digues quins són els aforismes que més t'han agradat, després tria'n un, comenta'l i explica per què t'ha agradat.

M'han agradat els aforismes

El que més m'ha agradat és el.....

perquè

.....

.....

.....

10. Atrevix-te i escriu dos o tres aforismes. Intenta ser original i enginyós.

.....

.....

.....

.....

11. Joan Fuster va escriure també molts llibres i articles dedicats a parlar del País Valencià, de la identitat valenciana, de la literatura i la cultura, de la història dels valencians, de l'economia i de la política, de les festes i, fins i tot, també del paisatge, de la terra i dels nostres pobles.

Llig, a continuació, el fragment següent extret del llibre *L'Albufera de València*.

De València cap avall, a Sueca o a Cullera, s'hi pot anar per una d'aquelles carreteres que els buròcrates qualifiquen de «*provinciales*»: la carretera dita «del Saler». És un camí encantador, distret, i m'atreveixo a recomanar-lo, sobretot, als automobilistes que no tinguen molta pressa i que viatgen pel gust de viatjar. Òbviament, no es caracteritza per una amplària gaire decorosa, i serà inútil d'advertir que tampoc no es distingeix per un asfalt massa correcte; però aquestes petites deficiències no arriben a ser intolerables. Una certa cautela en la velocitat ajudarà a salvar-les, i facilitarà, de retop, la delectació davant el paisatge.

En un primer fragment, discorre entre les hortes del sud de la capital. Abans, hi havia una efusiva pluralitat de verds agraris: cols, cebes, bajoques, pésols, enciams, cards, dacsa, alfals. I pel trajecte encara s'hi ataüllava alguna «barraca»

blanca, polida, somrient, bledana,
casal d'humils virtuts y honrats amors,

que havia sobreviscut a les últimes pecuniàries dels llauradors. Avui, els conreus són desplaçats per construccions probablement inexcusables: una nova i artificial desembocadura per al riu Túria, amb tot d'annexos viaris o de suport. El Túria juga, de tant en tant, males passades: inundacions bastant temibles. En desviar-lo cap ací, els enginyers de l'estat esperen estalviar a València alguna calamitat futura. [...]

Després, la ruta ja s'endinsa en el món de l'Albufera. Voreja l'estany per la banda oriental. Voreja també, i de cap a cap, el dòcil, minúscul bosc de pins de la Devesa. Passem pel Saler, enmig d'una lleu aglomeració de restaurants i de bars. [...] Tot això forma part del negoci, com és lògic. Però la plana que ve és l'Albufera pura i simple: total.

Joan Fuster va publicar per primera vegada *L'Albufera de València* l'any 1970. Quines coses creus que en l'actualitat han canviat de la descripció que has llegit i quines continuen igual?

.....

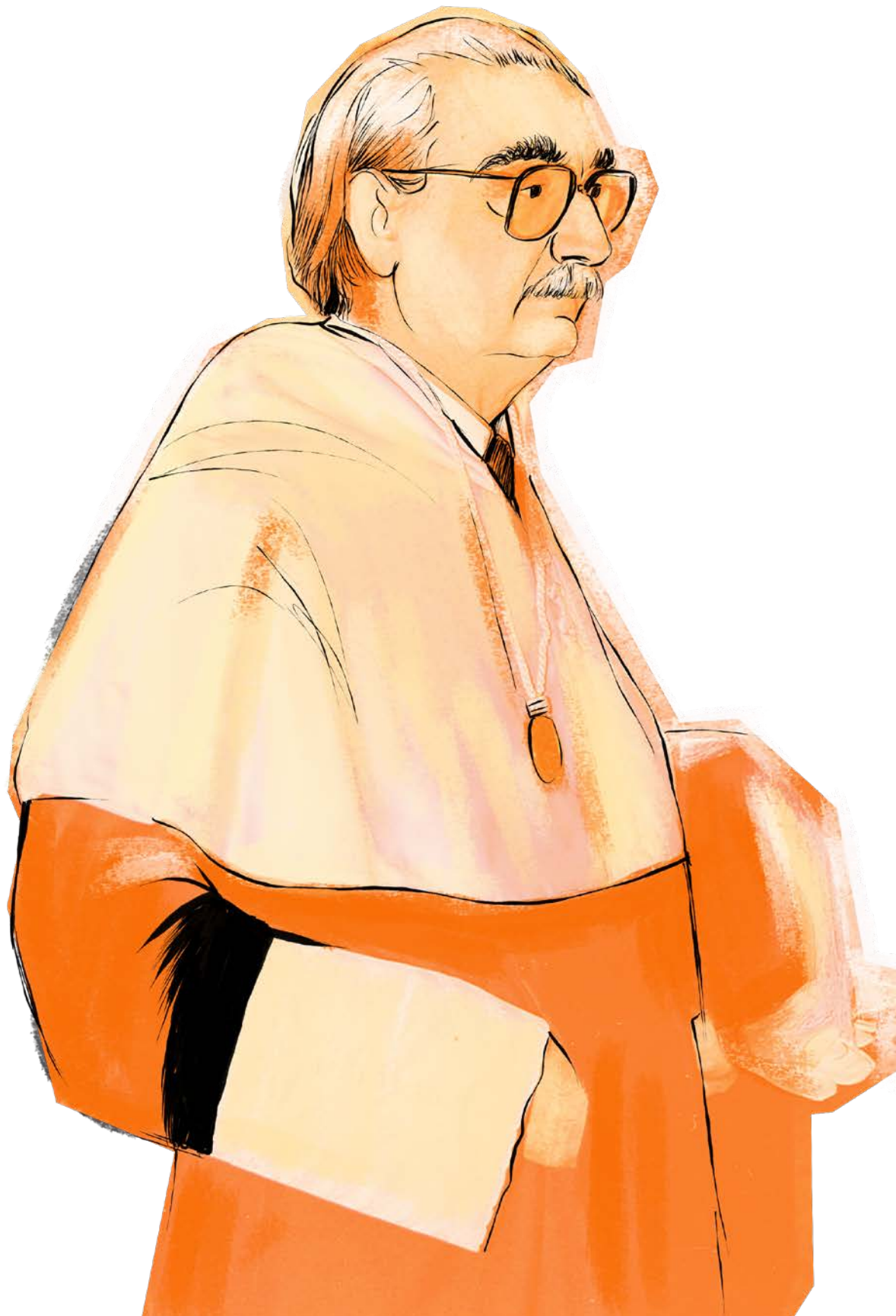
.....

.....

.....

12. Diuen que per a estimar una persona, un país, un objecte... cal conèixer-lo i això és el que va fer Joan Fuster: per a conèixer millor com era el seu poble, va estudiar la seua història, la seua literatura, la seua cultura i viatjà per tota la geografia valenciana per a descobrir paisatges i conèixer costums i festes.

Seguint el model del text anterior de Fuster en el qual ens parla del camí d'accés cap a l'Albufera des de València, tria un paratge natural, un poble, una ciutat, una muntanya, una platja, un riu o qualsevol altre element geogràfic que t'agrada del nostre país i escriu-ne un text descriptiu i divulgatiu. Acompanya el text amb imatges fotogràfiques.

Conclusió i presentació col·lectiva de treballs

1. Exposa a la classe el teu treball d'investigació sobre la vida i l'obra de Joan Fuster. Fes-ho amb el suport de la presentació digital que has preparat.

2. Després de tot el que has après i treballat, escriu una definició del que és per a tu el gènere assagístic. És a dir, què és un assaig?

.....

.....

.....

3. Proposa a la classe una tertúlia col·lectiva per a analitzar el poema 3. Creieu que el contingut del sonet fa referència a la necessitat de superar els segles de decadència literària de la nostra llengua i a les dificultats d'ús del valencià en l'època de la postguerra espanyola i el franquisme?

4. Llig en veu alta i amb bona recitació un dels poemes de Fuster i un dels poemes que has escrit. Lògicament, tria els que més t'agraden.

5. Tria un poema teu o de Fuster i fes-li un dibuix que il·lustre el contingut visual, conceptual o emocional del text.

33

6. Llig als teus companys i companyes el comentari que has redactat sobre el text assagístic de Joan Fuster que més t'ha agradat.

7. Proposa a la classe una tertúlia literària per a comentar i intercanviar idees sobre el contingut dels quatre textos assagístics de Joan Fuster.

8. Copia en una cartolina de grandària A4 l'aforisme de Fuster que més t'haja agradat. Fes-ho amb bona lletra i de manera artística, amb il·lustracions al·lusives al text. Després, proposa fer-ne una exposició a les parets de la classe o del passadís.

9. Llig als teus companys i companyes els aforismes que has escrit.

10. Llig el text descriptiu que has escrit sobre un espai geogràfic valencià.

11. Fes una avaluació del que has après. Destaca les coses que més t'han interessat de tot el que has après amb el treball de Joan Fuster.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Material didàctic per a l'alumnat

Unitat didàctica de Batxillerat

COLLEGI NACIONAL
JOAN FLUSTER

Activitats prèvies

1. Què saps de Joan Fuster? Sense buscar cap informació, fes una relació de les dades que conegues de Joan Fuster i que et vinguen al cap: on va nèixer, per què és o va ser conegut, en quina època històrica va viure, etc.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Com definiries l'assaig com a gènere literari?

.....

.....

.....

3. Has llegit algun llibre d'assaig? Escriu-ne el títol o els títols si n'has llegit més d'un.

.....

.....

.....

4. Visita la biblioteca del centre o una biblioteca pública i anota títols d'obres assagístiques. Pots consultar amb la persona encarregada de la biblioteca perquè t'orienti i et proposi títols. No oblidis d'escriure el nom de l'autor o autora i l'editorial.

37

.....

.....

.....

5. Què coneixes de l'època de la postguerra posterior a la Segona República espanyola i del període històric del franquisme?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Joan Fuster: vida i obra

1. Busca informació en llibres i en internet sobre la vida i l'obra de Joan Fuster. Anota, mentre vas fent la recerca, totes les dades que consideres interessants i significatives en fulls diversos amb l'objectiu de classificar la informació segons faça referència a la biografia de l'autor, als gèneres literaris que conrea, a les obres que publicà, als premis que va rebre, etc.

Obri també una carpeta en el teu ordinador i arxiva-hi fotografies i cobertes de llibres que tinguin relació amb la informació que has aconseguit.

2. A continuació, busca en YouTube vídeos sobre Joan Fuster i reproduïx-los per a veure'ls atentament. Mentre els vas veient, anota la nova informació que et puguen aportar.

Et recomanem, per exemple, els vídeos següents:

- *Ser Joan Fuster* (documental complet).
- «Esta es mi tierra. Valencia», per Joan Fuster.
- «Montserrat Roig entrevista Joan Fuster» (*Personatges*, any 1977).
- *Joan Fuster i Diccionari per a ociosos* d'Andrea Cuenca. Vídeo molt recomanable perquè vos pot servir de guia per a fer l'activitat que proposem a continuació.

3. Amb tota la informació que has arreglat en les activitats anteriors, redacta un guió i elabora un vídeo divulgatiu de la vida i l'obra de Joan Fuster. Pots, evidentment, demanar la col·laboració de companys i companyes i fer-lo en equip.

4. Proposa a la teua classe veure col·lectivament algun dels vídeos recomanats en l'activitat 2 i, després, fer un debat al voltant de les idees que s'hi exposen.

5. Busca en diferents diccionaris, entre altres el de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, i també en internet el significat de la paraula *assaig* en el sentit de gènere literari i, tenint en compte, les definicions que hi trobes, fes una reflexió al voltant dels interrogants següents:

Tots els llibres de no-ficció són assaig? Els llibres de memòries o els dietaris són llibres de gènere assagístic? Les biografies o els llibres de viatge són assaig o són llibres de no-ficció? En què es diferencien i en què se semblen els llibres en prosa que no són llibres de ficció narrativa?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Consulta en llibres i en internet per a conèixer un poc com va ser l'època històrica en què va viure Joan Fuster: la postguerra, el franquisme, el regnat de Joan Carles I i la transició democràtica.

Després, reflexiona al voltant de les preguntes següents:

- Quines eren les dificultats que tenia la literatura en la nostra llengua, sobretot al País Valencià, per a conrear-se amb normalitat? Era fàcil o difícil publicar?
- Independentment de la llengua que utilitzaren els escriptors, l'època de la postguerra i el franquisme va ser un temps fàcil per a exposar idees?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Tenint en compte el que has escrit en l'activitat anterior, llig el text següent de Joan Fuster.

LES MORDASSES

Divendres, 29 d'agost de 1958

Sueca

40 En comptes d'arguments, empenen mordasses: posen mordasses als seus contradictors. Ells no són els primers a fer-ho; no hi seran els últims, per desgràcia. Fan callar. Això és més fàcil i més segur que no pas discutir i refutar. Saben que no tenen raó, i per tant, no volen embrancar-se en raons, en raonaments. Només se senten tranquils quan han reduït els altres a silenci. Si fos per vigilar la malícia tèrbola o la protesta sense justificació, no triarien aquest mitjà; una mentida, en última instància, no costa gens de desmentir, i els clamors banals es desinflen al cap de cinc minuts. No és per això. Temen unes altres coses. I la solució consisteix a tancar les boques propenses a insolentar-se. Enmig d'aquest mutisme, encara, la veu d'ells fa més efecte: sembla créixer en autoritat. Monologuen, endoctrinen, prediquen, auguren. I la realitat es converteix en auditori forçós de la seva constant perorata. No tothom és capaç de tapar-se les orelles. A la llarga, certament, ningú no en fa cas; però sempre s'hi filtra alguna cosa, hi penetra, contamina. Els altres callen, emmordassats o no. Perquè la por a la mordassa és també una forma de mordassa. Hi ha, en l'aire, gairebé visible, molta còlera reprimida. Les paraules no dites, els crits ofegats, es trasmoden en ira. Com que ells ho saben, arriben a la conclusió que han fet ben fet: «Sort de la mordassa!», pensen. Potser s'equivoquen; potser no. No se sap mai. Mentrestant...

D'Obres completes 2. Diari 1952/1960

8. Després de llegir el text anterior escrit l'any 1958, contesta les preguntes següents:

Creus que el text de Joan Fuster va dirigit a les autoritats del règim del general Franco? Raona la resposta.

.....

.....

.....

.....

.....

Et pareix un text atrevit tenint en compte la situació política de l'època? Explica per què?

.....

.....

.....

.....

El text es publicà, finalment, l'any 1969, dins del volum segon de la primera edició de les obres completes que tenia per títol *Diari 1952/1960*. Creus que la decisió de publicar-lo demostra una actitud de ser valencià per part de Joan Fuster? Per què?

.....

.....

.....

.....

Tenint en compte les contestacions anteriors, escriu una breu reflexió sobre quin compromís han d'adquirir els intel·lectuals en la societat en la qual viuen? Han de comprometre's i ser crítics amb les injustícies o no?

.....

.....

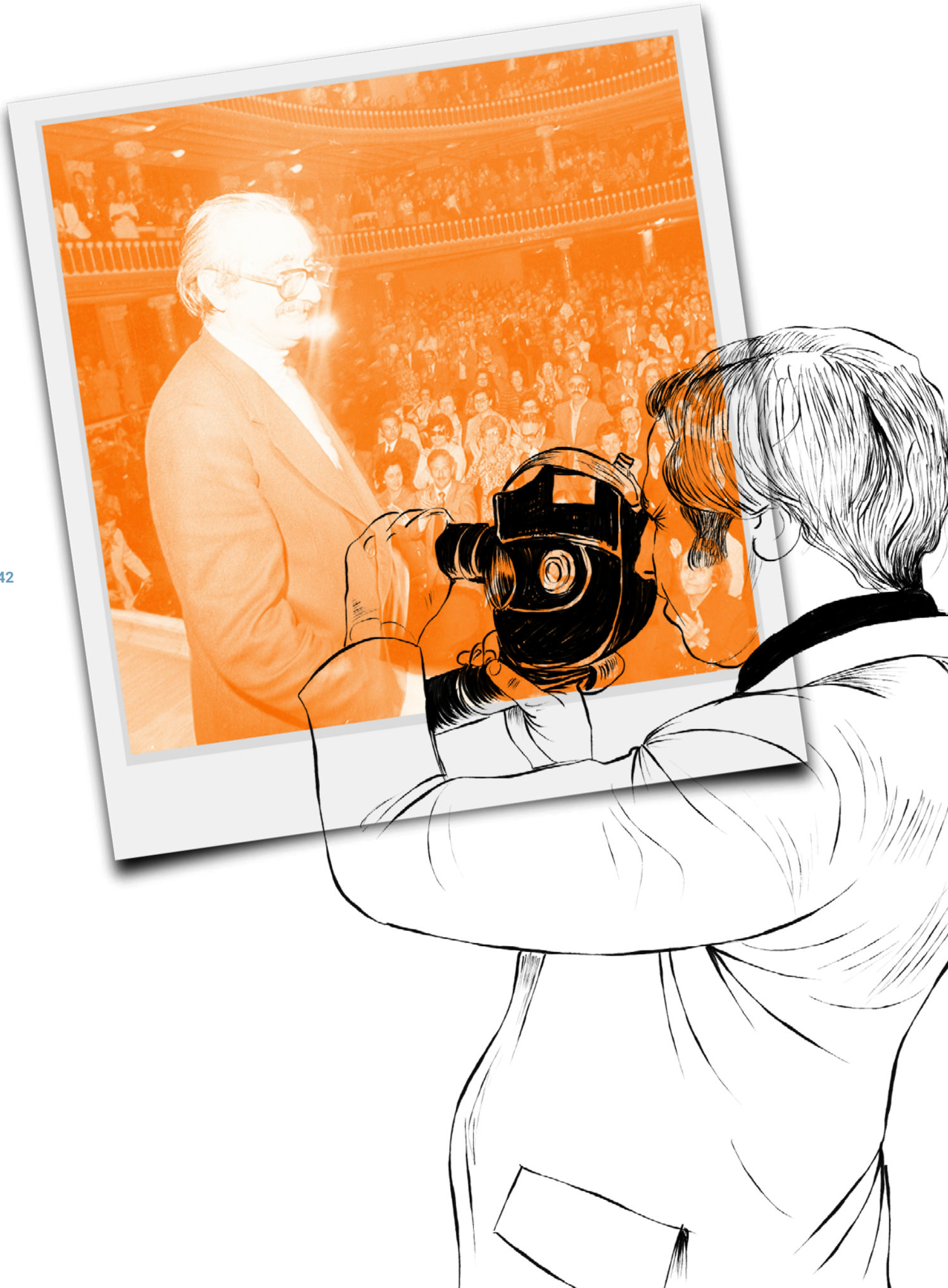
.....

.....

.....

.....

.....

Fuster poeta: anàlisi i creació de textos

Joan Fuster és conegut principalment com a assagista, però —sobretot de jove— també va escriure poesia i, encara que ell sovint pareixia que no li donava massa importància a la seua obra poètica, s'ha de dir que va ser un bon poeta. Per això, creiem que val la pena llegir la seua poesia —o, almenys, uns quants poemes— i analitzar-la per a conèixer-la millor.

1. Llig els poemes següents:

Poema 1

EL MATÍ I TU

Ara t'enrioles, i el matí es fa espès
de versos i espígol, de festa i ocelles.
Ara les mans teues esbullen poncelles,
i el matí es pentina amb galtes i oboès.

Ara entre els pollancrec hi ha un clam sorprès:
i t'has endut llur ombra sota tes parpelles,
i el matí s'hi esquinça, balb de llums novelles.
Oh els teus ulls dolcíssims, on mai no es pon res!

Ara, escuma rossa, entorn dels nostres passos
una primavera antiga es va desfent,
i el matí s'eixampla sobre cérvols lassos.

Tot se m'anuncia com una florida,
com una sang tendra que em cenyís breument.
I et tinc vora els llavis: què més és la vida?

D'Ales o mans

Poema 2

INFANT QUE JO VAIG ÉSSER

A Jaume Bru

Aquell món sobre el somni, amb jardins i sanefes
i un ocell invitat, i paraules de vidre,
aquell país real on no entrà la memòria,
és només la memòria?

Què resta ja de mi, l'infant que va habitar-lo?

Dins d'aquest cos que porta
el meu nom de dolor com un senyal inútil,
què resta ja de mi, de l'infant que vaig ésser?

Sí, només la memòria.
Sí, només la pau grisa,
l'eix dur de la nostàlgia
de cara a Déu que crema.
Només això: la crosta d'una vena exorable,
l'ombra després del grill, la via destrenada.

Mireu-me tots: jo era
un infant de silenci!

Escoltava les tardes trair-se en llurs banderes,
m'incorporava al risc de les espigues santes,
queia sobre els papers que descriuen la joia,
portava a les genives
un desig de meduses i de roques fonent-se,
i agràia que obrissen les nits llurs campanades
a fi de variar de perfil o de nombre.

Res no serve de tanta terrible saviesa.

D'amor i de manera, de coses obtingudes
amb llunyania amarga,
se m'han desavesat les mirades concretes.
Visc mudament, subjecte a una ala subterrània
o a un incert cauteri,
i arriben els diumenges i són com una roba
abandonada enmig d'un camp de calç i pressa,
i m'arriba un paisatge
i es despaga en oir-se,
i el lacre es descompon, i els cauts retrats m'ofeguen.

Mireu-me bé: jo era,
goludament jo era, segurament jo era.
Soc només la memòria.

De Terra en la boca

Poema 3

CRIATURA DOLCÍSSIMA

1

Criatura dolcíssima —que fores
la sola riba forta, un deix d'idea,
la mà que entre les meues perdurava!

Criatura dolcíssima o miracle
total o prosperada llum —que fores
grat de llavis pertot i branca exempta!

Criatura dolcíssima i fondària
i visitació de mots atònits
i pietat complida i cim —que fores...

5

No sé si m'estimaves: t'estimava
i això era tot, i això era prou, i els dies
obraven per a mi racons tendríssims.

T'estimava amb les hores i amb el somni,
i et cantava, i passaves, i abril queia,
i et sabia ma carn meravellada.

Si t'estimava lentament i sorda.
Com s'estimen les coses marcescibles.
Com s'aprèn l'idioma de l'absència.

D'Escrit per al silenci

Poema 4

GOIG DE DESEMPARAT

III

Guanyem el goig sencer, el dolç destí
de saber-nos alçats arran de Déu.
Les ungles abandonen llur verí
i en la boca ens respon un àngel lleu.

Si la lluita no para, ni la mort,
Vós sobre el crit poseu la dolça mà:
ens oferiu la lleialtat d'un port
on calmar el dolor quotidià.

Apliqueu a la nostra solitud
una ajuda de dons i de saó!
Tot el que caminant havem perdut
se'ns multiplicarà en alta cançó.

Car junt a vós, Senyora, no hi ha nit
sense un estel constant o un prec florit.

D'Obra pia

45

Poema 5

DECLARACIÓ

nosaltres professem la mort i el càntic
la mort com una gerda minyonia
el càntic apuntant a cels dubtosos
però la vida és bella o així ho diuen
una afirmació del tot burgesa
el burgès és un home que demana
un límit com a preu de l'alegria

la vida és bella sota les tovalles

i a la vora del riu on regna el pèsol
la vida és bella si hom s'inventa closques
i entre aguts matrimonis onanistes

certament té colomes dispensables
i pobles on floreixen les humides
cintures cap on van les nostres forces

la vida és potser bella a punt de dotze

tot això és admirable per als negres
que són sentimentals o per als músics
que són sentimentals o per als presos
o per als virtuosos de les tesis
que són sentimentals d'un cap a l'altre

en nosaltres no té sentit ni ganes

D'Ofici de difunts

2. Relaciona cada poema que has llegit a una temàtica general concreta.

Poema 1
Poema 2
Poema 3
Poema 4
Poema 5

- Temàtica de crítica al poder establert.
- Temàtica religiosa.
- Temàtica amorosa.
- Temàtica relacionada amb el pas del temps.

46

3. Salvador Ortells en el seu estudi sobre la poesia de Joan Fuster, titulat *Veure dins dels versos*, classifica les obres de Fuster en dos cicles: el cicle líric i el cicle antilíric. Tenint en compte que la poesia lírica és aquella en la qual predomina l'expressió dels sentiments íntims de l'autor, la poesia antilírica es caracteritzaria per una temàtica més col·lectiva amb intencionalitat crítica i, potser, amb un llenguatge més col·loquial i amb un ús de paraules i d'expressions menys poètiques. Per això, d'acord amb les característiques de cada cicle poètic, indica quin poema dels cinc creus que correspon al cicle antilíric i explica per què?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Analitza formalment els poemes seleccionats: mesura les síl·labes dels versos, descriu també l'estructura de les rimes i de les estrofes, i a continuació contesta les preguntes següents:

En quins poemes utilitza Fuster l'estructura estròfica del sonet?

.....

Quina diferència trobes entre els dos sonets pel que fa al nombre de versos en cada estrofa?

Busca en el diccionari la definició de la paraula *sonet* i digues quin dels dos és un sonet anglés.

Quin poema està escrit amb versos hexasíl·labs i dodecasíl·labs?

Quin poema està escrit amb decasíl·labs blancs: és a dir, sense cap rima? Escriu-ne el títol.

5. D'un poema, se'n pot gaudir simplement llegint-lo en veu alta, amb l'entonació i el ritme adequats. Per això et recomanem que els tornes a recitar una vegada més. No obstant això, si es vol aprofundir en la comprensió i el missatge dels poemes, és necessari que busques el significat de totes les paraules que desconeixes o que no acabes d'entendre pel context.

6. Enumera i descriu els sentiments i les sensacions que el jo poètic de l'autor del poema «El matí i tu» experimenta amb l'arribada de l'amor, de la persona amada, i com la compara amb l'inici del matí. Per exemple:

Quan riu l'amada, el matí s'ompli de versos i fa olor d'espígol.

7. Al poema 1 li hem suprimit moltes paraules i l'hem deixat pràcticament com un esquelet. Et proposem un exercici de creativitat. Reescriu a partir de les paraules que t'hem deixat un poema nou de catorze versos. Tens llibertat per a canviar de tema i per a mesurar o no les síl·labes dels versos. També pots optar per utilitzar la rima o no.

(Títol)

Ara i el matí
de versos i, de
Ara les mans
i el matí amb

Ara entre hi ha un
i t'has endut
i el matí s'hi
Oh els teus ulls

Ara entorn dels nostres
una primavera
i el matí s'eixampla

Tot se m'anuncia com
com una sang
I et tinc: què més és la vida?

8. Després d'una bona lectura atenta del poema 2, «Infant que jo vaig nèixer», contesta les preguntes següents.

Com descriu el poeta el món de la infància?

.....
.....
.....

Per què creus que diu que en aquell país «no entrà la memòria»?

.....
.....
.....

El poeta, des del vers quatre fins al huit, es pregunta si l'infant que va ser, vist des de la perspectiva de l'adult és ja una altra persona, un record només. Què en penses? Creus que quan les persones es fan adultes deixen de ser completament l'infant que van ser?

.....
.....
.....

Fes una relació de tot el que, segons el poeta, queda de l'infant en el jo poètic del poeta adult.

.....
.....
.....

Per què creus que el poeta afirma: «jo era / un infant de silenci»?

.....
.....
.....

48

Del vers 17 al 23, hi ha tota una estrofa descriptiva en la qual el poeta explica quines coses feia de xiquet, però no ho fa d'una manera realista ni explícita, sinó simbòlica, amb un ús d'imatges i de metàfores, fins i tot, de caràcter surrealista: «portava a les genives / un desig de meduses». Fes un comentari d'aquesta estrofa amb la teua interpretació.

.....
.....
.....
.....
.....

Després de l'afirmació del vers 24, «Res no serve de tanta terrible saviesa», l'estrofa que s'inicia en el vers 25 i acaba en el vers 34, explica els motius que han fet al poeta transformar-se en l'adult que és i ho fa també amb un estil simbòlic. Comenta l'estrofa i explica quina interpretació en fas.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Els tres últims versos reforcen i reafirmen la idea principal del poema. El jo poètic del poeta ja no és l'infant que un dia va ser. Però el vers final fa un pas avant més contundent, perquè no només l'infant és memòria: l'adult també ho és. Què penses d'aquesta afirmació?

.....

.....

.....

.....

.....

9. El tema del pas del temps i la nostàlgia de la infància és un tema molt comú en la poesia sobre el qual han escrit els grans poetes, sobretot els més contemporanis. Per això, et proposem que escrigues un poema que tracte esta temàtica des de la teua perspectiva, tenint en compte que encara eres jove i que els anys de la infància els tens encara relativament prop.

10. El poema 3, «Criatura dolcíssima», és un dels poemes més conegut de Joan Fuster. Es va publicar en el llibre *Escrit per al silenci* i està format per deu seqüències que es poden llegir com a poemes independents. En la selecció només n'hem reproduït dos, l'1 i el 5. Fes-ne un comentari dels dos, en què destaqués els versos més rellevants i expliques des de quina perspectiva amorosa es planteja el poema.

11. «Criatura dolcíssima» va ser musicat per Lluís Llach. La lletra de la cançó és una barreja de versos dels deu poemes que formen el conjunt. Busca la cançó de Lluís Llach i escolta-la. Fes-te també, si pots, amb el poema complet i, després, dona la teua opinió sobre la cançó i la tria dels versos feta pel cantautor.

12. Torna a llegir el poema 4, «Goig de desemparat».

A quina Verge creus que pot estar dedicat?

.....

A continuació, escriu una frase breu que resumisca el contingut de cada una de les estrofes del sonet.

Primer quartet

.....

.....

Segon quartet

.....

.....

Tercer quartet

.....

.....

Els dos versos apariats

.....

.....

Estàs d'acord amb la conclusió del poema? La religió és un consol per a les persones?

.....
.....
.....
.....
.....

13. Joan Fuster no va ser mai una persona religiosa i, de fet, es mostrà sempre molt escèptic davant de totes les religions, les idees i les ideologies que implicaren una fe o creença absoluta. No obstant això, per encàrrecs nascuts de compromisos socials va escriure uns quants poemes de tema religiós i ho va fer amb molta dignitat i mestria. Altres grans escriptors i artistes plàstics han fet obres religioses sense ser-ne creients. Què en penses tu? Es pot fer una obra bona per encàrrec sense estar d'acord amb el tema o la idea que et proposen? L'escriptor o l'artista han d'acceptar estos tipus d'encàrrecs? Hi ha límits que no s'haurien de traspasar mai? Quins?

.....
.....
.....
.....
.....

14. El poema 5 és un poema distint de la resta. Pertany al llibre *Ofici de difunt*, llibre que recull poemes de l'última etapa poètica de Joan Fuster. És un poema provocador, crític amb la societat de l'època, i en el qual Fuster se situa al costat dels subordinats, dels pobres que no formen part de l'elit dominant. Hi destaca, sobretot, la ironia i una relació caòtica i surrealista d'imatges i d'afirmacions. Fes en una columna una relació de les paraules i de les definicions del poema que expressen ironia i sarcasme; i, en l'altra, una relació d'imatges i tècniques d'escriptura surrealistes del poema.

50

Ironia	Surrealisme
.....
.....
.....
.....

15. El poema 5 és una declaració d'intencions i l'inici d'un model de poesia diferent del que havia practicat Joan Fuster amb anterioritat. S'hi adapta, en part, al nou corrent de la poesia realista i social, però sense deixar el ritme clàssic del decasíl·lab que, alhora, combina amb la introducció de l'escriptura automàtica (associació d'idees i successió de versos sense una lògica discursiva) i la tècnica surrealista en l'elecció de les imatges. També optà per no utilitzar els signes de puntuació en un gest de rebel·lia formal. I pareix que ho aconseguí, perquè no va poder publicar fins a l'any 1987 els poemes del llibre *Ofici de difunt*. Era un llibre massa crític i subversiu per al règim dictatorial del general Franco.

Seguint el model, escriu un poema que siga una declaració dels teus principis i fes-ho utilitzant tècniques d'escriptura automàtica o surrealista.

Fuster assagista: anàlisi i creació de textos

A. L'assaig humanístic

Joan Fuster destacà, sobretot, com a assagista, gènere amb el qual aconseguí ser un dels pensadors més importants en llengua catalana i també un referent de l'assaig en l'àmbit europeu en el segle XX.

L'obra de Joan Fuster es distingeix, sobretot, per l'amenitat del seu estil, per la gran varietat de temes que tracta, per l'agudeses i intel·ligència dels raonaments que exposa i, sobretot, per la provocació amb què convida a pensar els lectors.

Per això, és impossible exemplificar tota la riquesa de l'obra de Joan Fuster en uns pocs textos. Li n'hauríem de llegir molts més per a valorar la seua obra amb un major coneixement. No obstant això, per a començar et proposem la lectura de tres assajos breus de Joan Fuster i d'un fragment d'un text més llarg.

1. Llig els textos següents:

Text 1

HEDONISME

D'un temps ençà, la noble paraula «hedonisme», pròpia i pràcticament exclusiva dels manuals d'història de la Filosofia, s'ha banalitzat d'una manera escandalosa, i, estant-ne a favor o en contra, tothom l'empra sense massa escrúpols. De fet, és clar, aquesta trivialització només reflecteix una actitud ètica menor, d'anar per casa, gairebé automàtica: la de «passar-s'ho bé» mentre siga possible. I s'explica, en gran part, per una decadència general d'allò que en Pla solia dir-ne «dolorisme». No es tracta de cap novetat, em sembla. Si miràvem atentament la cosa, resulta que el procés de la «civilització» —de l'occidental, concretament— ha estat una temptativa sostinguda per eliminar el «dolor», i les seues causes i els seus efectes. Si mai no ha deixat d'haver-hi un cert personal que ha vist en el «sofriment» una font de mèrits sobrenaturals, la tendència ha estat mitigar-lo o suprimir-lo, bé acudint a Lourdes, bé acudint a la farmàcia. Més a la farmàcia que no pas a Lourdes. I d'aquí no ens hem mogut encara, perquè encara hi ha molt a fer. Una presumpta ideologia que propugne el «plaer» com a contrapartida, no acaba de veure's definida. Per què? Potser perquè el «plaer» no és sinó una entelèquia: en tot cas, és ben poca cosa, i tampoc no paga la pena d'encaparrar-s'hi en excés. D'altra banda, la tergiversació verbal a què ens tenen acostumats els moralistes fa que sovint anomenem «plaers» la tímida satisfacció d'unes necessitats fisiològiques elementals: la taula i el llit, per exemple. Això és una exageració.

En realitat, l'autèntic símbol de l'«hedonisme» és l'aspirina...

De Sagitari

51

Text 2

L'EXORCISME

Repasant un vell llibre de Max Horkheimer —un d'aquells purés sòcio-filosòfics de l'Escola de Frankfurt—, trobe una aguda frase incidental: «Basta no mirar obedientment el televisor per a ser ja subversiu...». Jo l'atenuaria una mica: això de «subversius» no sempre serà segur. Posem-hi una altra cosa. «Escèptic», per exemple. ¿O potser fora rebaixar-ho massa? En tot cas, l'important és l'adverbi. Perquè, en general, l'actitud dels consumidors de televisió consisteix a «mirar obedientment».

Jo no soc, que conste!, dels qui estan en contra de la «tele», dels qui es neguen a «mirar-la» (que seria com posar el cap sota l'ala, segons la tàctica de l'estruç). Pense que es tracta d'una proposta tecnològica de profundes conseqüències col·lectives, culturals o no, més aviat no, que determinen idees i comportaments en un grau decisiu. Vull dir: és l'instrument d'«alienació» més poderós que existeix ara com ara. I ben difícil de contrarestar.

De moment, l'única solució que hi veig seria la de superar-ne la fascinació: «no mirar obedientment». Feu-ho de tant en tant, si podeu. De sobte, la televisió esdevé tota una altra cosa: una font de comicitat, d'ira, de reflexió, d'incredulitat, de fàstic. No la televisió d'ací o d'allà: totes les televisions.

El mal no ve sempre dels «continguts», que, esporàdicament, poden ser positius: ve de la nostra «obediència». De la nostra falta d'esperit «crític». Amb els ulls i les orelles «crítics», la televisió es pot convertir fins i tot en estimulants. I en última instància, hi descobrim de quin mal hem de morir, quan milions i milions de televidents, mentrestant, la miren sense precaucions...

De Sagitari

Text 3

CONVICCIÓ

Tota convicció —convicció seriosa— se us convertirà en perjudici per a les conviccions ulteriors. Penseu-hi. Cada convicció que adquiriu és un perjudici més que acumuleu. I ja sabeu què vol dir un perjudici: un vici d'origen. Si sou zelosos de la vostra llibertat intel·lectual, si aspireu a conservar la «disponibilitat permanent» que n'és el pressupòsit, heu d'esforçar-vos per ser homes d'escasses conviccions. El fanàtic és un convençut: un individu que està convençut de tot, que té moltes conviccions. No crec que el fanatisme sigui una perspectiva gaire amable. La prudència, virtut cardinal, aconsella evitar aquestes exasperacions mentals i morals. I al capdavant, per a circular per la vida, no calen massa conviccions. N'hi basten tres o quatre. Només.

De Diccionari per a ociosos

Text 4

EL RETORN A LA BICICLETA

(Fragment inicial)

Cada dia creix l'alarma davant els perills de l'anomenada «contaminació de l'atmosfera». Els papers impresos de circulació periòdica s'ocupen de l'afer amb grans títols, comentaris solemnes i reportatges excitants. I en alguns llocs, fins i tot, s'han produït manifestacions als carrers, a base d'estudiants i de mares de família, per a donar a la protesta un relatiu abast espectacular. La cosa no és per a menys, no cal dir-ho. Es tracta d'una amenaça aspra, les conseqüències de la qual poden adquirir un caire realment tenebrós, si no ens guardem. La causa del risc no és cap secret: els grans centres industrials amb els seus residus tòxics —gasos, cendres, socarrim, deixalles—, les ingents i quotidianes escombraries de les aglomeracions urbanes, i l'ús i l'abús dels vehicles que funcionen a impuls de motors d'explosió... De fet, són els mateixos avantatges del món en què vivim. Millor dit: la contrapartida d'aquests avantatges. L'incipient «benestar» generalitzat que devem a l'expansió tecnològica, d'altra banda indiscutible, comporta, de moment, l'amarga insídia d'un atac a la salut pública. I no solament és l'atmosfera el que hi ha «contaminat»: també els rius i les mars, i les terres —d'això encara no en parlen—, i, al capdavant, la flora i la fauna, incloent-hi la nostra pròpia espècie. No necessito insistir en detalls: tots sabem de què va.

De Babels i Babilònies

2. Després de llegir el text 1, contesta les preguntes següents:

Què és l'hedonisme?

.....
.....

Estàs d'acord amb l'opinió que cal «passar-s'ho bé, mentre siga possible»? Per què?

.....
.....
.....

Segons Josep Pla, l'auge de l'hedonisme es deu a la decadència del «dolorisme». Definix que és el *dolorisme* en contraposició al que significa *hedonisme*.

.....
.....
.....

Segons Joan Fuster el procés de la «civilització» s'ha fet amb l'objectiu d'eliminar el «dolor». Què en penses? Hi estàs d'acord?

.....
.....
.....

Per contra, sempre hi ha hagut gent que pensa que ens cal el «sofriment», l'esforç personal i el treball que cansa, per a aconseguir els beneficis i els mèrits buscats. Què et pareix? Té raó també qui pensa així?

.....
.....
.....

53

Joan Fuster utilitza sovint la ironia i l'humor per a expressar de manera gràfica els raonaments que hi fa servir. Què creus que ha volgut dir quan afirma que sempre s'ha intentat mitigar el dolor acudint a la farmàcia o a Lourdes?

A la farmàcia

.....

A Lourdes

.....

Fuster no creu, a pesar del triomf d'un hedonisme banal, que es pugui fer una ideologia que propugne el «plaer». Per què?

Comenta la frase final, «l'autèntic símbol de l'«hedonisme» és l'aspirina». Què creus que ens vol dir amb això Fuster?

.....
.....
.....

3. El text 2, «L'exorcisme», té quatre paràgrafs. Resumix amb una o dos frases el contingut de cada paràgraf.

Paràgraf 1

.....
.....
.....

Paràgraf 2

.....
.....
.....

Paràgraf 3

.....
.....
.....

Paràgraf 4

.....
.....
.....

4. Quina opinió té Joan Fuster de la televisió?

54

.....
.....
.....

Tenint en compte el que has dit, quina creus que seria l'opinió de l'assagista respecte als mitjans de comunicació digital de l'actualitat: internet, xarxes socials, premsa digital, difusió d'imatges per vídeo, els mòbils, etc.

.....
.....
.....
.....

5. El text 3 és molt breu, però suggeridor.

Estàs d'acord amb la tesi principal de l'escrit? Per què?

.....
.....
.....

Creus que els fanàtics tenen moltes conviccions? Per què?

.....
.....
.....

Quines serien les teues dos o tres conviccions més destacades i necessàries per a la teua vida?

.....
.....
.....

6. El text 4 és un fragment inicial d'un assaig titulat «Retorn a la bicicleta». En el paràgraf reproduït, es parla dels perills de la contaminació atmosfèrica.

És conscient Fuster dels perills d'esta contaminació? Copia literalment les frases de l'escrit que contesten la pregunta que t'hem fet.

.....
.....
.....

Quines són les causes de la contaminació, no sols de l'atmosfera, sinó també dels rius, els mars, la terra...?

.....
.....
.....

Quina és la contrapartida? És a dir, què guanyem amb la contaminació segons el text de Fuster?

.....
.....
.....

Si pots, busca en el llibre *Babels i Babilònies* o en alguna antologia de textos de Joan Fuster, el text sencer i, tenint en compte que el llibre es va publicar l'any 1972, digues si el tema que planteja l'autor continua d'actualitat o no. Raona la resposta.

.....
.....
.....

55

7. Tria el text que més t'haja agradat dels quatre que has llegit i escriu-ne un comentari de text.

Recorda que un bon comentari de text necessita:

- Fer una lectura atenta del text i una bona comprensió de totes les paraules. Això vol dir que has de consultar el teu diccionari o internet per a comprendre alguna referència concreta.
- Indicar la idea principal o el tema de l'escrit.
- Determinar l'estructura. És a dir, distingir les parts del text segons evolucionen i canvien els arguments exposats per l'autor i anomenar les diferents idees secundàries del text.
- Detectar i analitzar els recursos estilístics usats per l'autor.
- Expressar una breu conclusió final amb la teua opinió inclosa.

8. Ara que ja has llegit i analitzat els quatre textos assagístics de Joan Fuster, et proposem un repte. Seguint, més o menys el model de Fuster, escriu un text de reflexió i opinió sobre qualsevol tema que t'interesse. Per exemple, sobre l'amistat, la peresa, la igualtat entre hòmens i dones, la joventut, els conflictes bèl·lics, l'ús de les energies renovables o els avanços científics, entre molts altres.

9. En el gènere literari de l'assaig abunden els textos breus d'una extensió pareguda a la dels articles d'opinió de premsa, encara que també hi ha llibres d'assaig que tracten una única temàtica. Però hi ha un tipus de text encara més breu: l'aforisme. Els aforismes contenen un pensament concentrat i expressat amb poques paraules que el lector complementa amb totes les idees que la lectura li provoca. Joan Fuster va conrear amb excel·lència l'aforisme al llarg de la seua vida.

Llig els aforismes següents de Joan Fuster:

- a) Reivindiqueu sempre el dret a canviar d'opinió: és el primer que us negaran els vostres enemics.
 - b) Moltes ferides d'amor són només ferides d'amor propi.
 - c) Si l'home adult enyora la seva infància, és perquè no se'n recorda, o perquè se'n recorda malament.
 - d) L'innocent no sap que ho és —i per això ho és.
 - e) No desertis: rebel·la't —si pots, és clar.
 - f) Simula que t'interessen les trivialitats íntimes que et conta el teu veí. Potser així aconseguiràs que ell simuli igualment quan tu li contaràs les teves. Al final us trobareu convertits en amics, perquè en últim terme l'amistat consisteix en això.
 - g) És un deure dels joves espantar sistemàticament els vells, ni que sigui per evitar que s'adormin del tot.
- 56 h) Els llibres no *supleixen* la vida, però la vida tampoc no *supleix* els llibres.
- i) Definició (possible) de la filosofia.
- L'art d'agafar la vaca pels collons.
 - j) No et refies de la teua *consciència*. Tendirà a donar-te la raó.

10. Digues quins són els aforismes que més t'han agradat, després tria'n un i explica per què t'ha agradat.

M'han agradat els aforismes

El que més m'ha agradat és el.....

perquè

.....
.....
.....
.....

11. Atrévix-te i escriu dos o tres aforismes. Intenta ser original i enginyós.

.....
.....
.....
.....

12. Com has pogut comprovar en els textos que has llegit, el tema del progrés científic està present en l'obra de Joan Fuster. Segons el que has llegit sobre l'aspirina, sobre la televisió o sobre la contaminació, quina opinió creus que té Fuster dels avanços tecnològics? Hi està a favor o en contra?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

13. També hauràs comprovat que els textos de Fuster estan plens d'ironies, de sarcasmes i de frase provocatives. Enumera'n alguns exemples extrets dels textos que has llegit.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

B. L'assaig sociopolític

Joan Fuster va escriure també molts llibres i articles en els quals reflexionava sobre la identitat de la societat valenciana com a poble. Són llibres i articles de caràcter genuïnament assagístic perquè Fuster hi exposava la seua opinió, fruit d'una reflexió basada en els seus estudis històrics i culturals, amb l'objectiu de provocar en els altres, els lectors, un debat sobre qui som i per què els valencians som com som. Com a conseqüència, Fuster va concebre el País Valencià amb un fort lligam amb Catalunya i les Illes Balears que tenia —i té— la llengua comuna com a eix vertebrador i identitari que ens diferencia com a poble de la resta dels altres pobles.

Els escrits de Fuster que tracten sobre la temàtica valenciana i catalana esdevingueren molt polèmics i polítics. D'una banda, hi hagué un sector progressista i d'esquerres que acceptà les tesis de Fuster, però, d'altra banda, hi hagué també un fort rebuig, sobretot pel sector més conservador de la societat valenciana. Fins i tot, s'inicià una batalla ideològica que, en alguns casos, arribà a l'insult i a l'atemptat amb bombes en la casa de l'escriptor.

Però la intenció de Fuster era obrir un debat sobre la nostra idiosincràsia que ens fera pensar per a millorar com a poble, sense renunciar a criticar les nostres deficiències com un primer pas per a superar-les. Una actitud que, en molts casos, resultava incòmoda per als qui ens governaven o per als qui sentien atacada la seua forma d'entendre la valencianitat. En qualsevol cas, com a escriptor i intel·lectual, hem de llegir Fuster no per a acceptar tot el que diu, sinó per a raonar amb ell, conèixer la visió que té i fer-nos la nostra opinió amb coneixement i amb una argumentació raonada.

1. Per això et proposem, a continuació, la lectura del text següent:

Text 1

58

QÜESTIÓ DE NOMS

(Fragment)

El problema, en efecte, només es planteja en funció de les Illes i del País Valencià, els dos «regnes» *a part* que creava la voluntat conqueridora del rei Jaume I. I és evident que, en un principi, tant els «valencians» com els «mallorquins» havien de trobar ben natural el fet de dir-se «catalans». Una realitat immediata, de tipus primàriament ètnic, ho decidia: uns i altres, en l'etapa fundacional dels «regnes» respectius, no eren sinó «catalans» —catalans del Principat— trasplantats als nous territoris. Desplaçada o sotmesa la població sarraïna de les zones conquistades, calia erigir-hi una societat cristiana que la substituís, i això hagué de fer-se a través d'una colonització massiva, que va sortir sobretot de Catalunya. Pel que fa a les Balears, la cosa és clara. La conquesta de l'arxipèlag va ser una empresa catalana, i exclusivament catalana —en xifres bàsiques—, els repobladors que s'hi instal·laren. En el cas del País Valencià, va haver-hi una àmplia participació aragonesa, però foren també els catalans que contribuïren d'una manera determinant a l'eficàcia última del repoblament cristià. Les comarques del litoral i algunes altres de l'interior, i la ciutat capital del «regne», van ser absolutament catalanitzades: elles, hegemòniques en tots els aspectes —cultural i demogràfic, polític i econòmic—, van assegurar la catalanitat essencial en la vida valenciana. «Són vers catalans, e parlen del bell catalanesc del món», escrivia Ramon Muntaner en referir-se als habitants del Sud limítrof amb Múrcia.

Sens dubte, Jaume I va tenir raons poderoses per a convertir les Illes i el País Valencià en «Estats» autònoms. No és de la nostra incumbència discutir-les, ara i ací. Si el rei hagués obrat altrament, les Illes haurien quedat integrades en el Principat, però potser, Aragó hauria absorbit el País Valencià. Sigui com sigui, aquella constitució en «regnes» a part no alterava de moment la «realitat ètnica» a què al·ludíem. El procés de la repoblació cristiana no va ser ràpid, precisament, i en el País Valencià encara no podia donar-se per conclús a darreries del segle xv. Una constant, o gairebé constant, immigració de gent del Principat venia a edificar la nova societat valenciana, com havia edificat la mallorquina. L'ascendència «catalana» de valencians i mallorquins, doncs, no

era una simple dada remota, vinculada a l'origen dels «regnes», amb els episodis diguem-ne èpics de la Conquesta i els assentaments familiars del Repartiment. Hi havia, de més a més, la repetida incorporació d'homes i dones que procedien de Catalunya i consolidaven l'estructura catalana d'aquestes regions.

De *Qüestió de noms*

2. El text que has llegit és el fragment inicial d'un opuscle, *Qüestió de noms*, que Joan Fuster va publicar en 1962. En el text, s'hi troben les raons històriques bàsiques que justifiquen el lligam cultural i social entre Catalunya, València i les Illes Balears, Fes una relació de les raons aportades per Fuster.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Estàs d'acord amb el plantejament de Fuster? Evidentment, els fets històrics no es poden canviar, però les interpel·lacions poden tindre matisos diferents i les conclusions poden oferir sensacions de futur, discrepants segons la visió que cadascú tinga.

.....

.....

.....

.....

4. Per què es necessària la col·laboració i la unió entre els diferents pobles de tot el nostre domini lingüístic? O, per contra, creus que no és necessari cap relació cultural ni social amb Catalunya i les Illes Balears?

.....

.....

.....

.....

59

5. Llig el text 2 d'este apartat, un fragment d'un capítol de l'obra *Un país sense política*.

Text 2

PAÍS VALENCIÀ, UNA SINGULARITAT AMARGA

(Fragment)

Tant en la polèmica com en el simple examen les referències habituals solen ser Catalunya, Galícia, els bascos, més o menys en contrast amb una Castella executiva i decisòria. De vegades el bloc «castellà» fins i tot rep anàlisis de matís, i Andalusia, o Extremadura, o les Canàries, són objecte de consideració especial, econòmica, política o literària. Però gairebé mai no es parla del «cas valencià». Ni tampoc, i tot sigui dit, del cas de les Illes. La literatura sobre el tema de la «complexitat» ibèrica, tan abundant com demencial, comporta aquests buits. A tot estirar, i per mera inèrcia culturalista —la de l'idioma—, valencians i mallorquins solem quedar implícits en un plantejament general català. Però la llengua, amb tot i ser un component molt important i molt bàsic, no ho és tot. És més: la llengua, en el seu valor intrínsec de «component» social, té

problemes diferents al País Valencià i a les Illes dels que puga tenir al Principat... Sigui com sigui, l'evidència resulta escandalosa: ni als llibres ni als pamflets, i encara menys als programes, no ens té en compte ningú. Com si aquest tros de mapa que ocupem no tingués entitat pròpia: com si la gent que l'habita —ni «catalans» ni «castellans», en principi— no arribàssem sinó a una identificació purament administrativa, o geogràfica.

Em refereixo al que em toca de prop: als meus, que, des del llit de la Sènia al del Segura, hem heretat el gentilici de «valencians». De fet, amb prou feines se'ns distingeix amb la lleu i malintencionada connotació de «llevantins», arran d'una festa folklòrica o de qualsevol altra peripècia —generalment trista— de caire agrari o mercantil, o, sobretot, combinat amb el negoci jovial del turisme. I això mateix de «llevantins» queda penjat quan el «*Levante*» ha d'encaixar la competència d'un «*Sureste*» maquiavèl·lic i confusionari... Darrere d'aquestes coses hi ha, no cal dir-ho, una sèrie estranya d'embrolles de «divisions territorials» a què està sotmès l'espai de l'estat espanyol.

De *Un país sense política*

6. Joan Fuster, a més de plantejar la identitat nacional dels valencians, ha criticat també la poca presència dels valencians en el debat sobre la construcció de la nacionalitat espanyola feta sovint pels intel·lectuals en el debat sobre la construcció de la nacionalitat espanyola fet sovint per intel·lectuals castellans. Com has llegit en el fragment anterior, pràcticament ningú ens té en compte. Consideres que esta denúncia de Fuster continua vigent o està ja superada? Els valencians continuem passant desapercibuts o ja tenim un pes i una influència forta en la política estatal? Estem ben finançats o rebem insuficients recursos econòmics?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

60

7. Creus que denominacions com *Levante* o *Sureste español* tenen una intencionalitat despersonalitzadora de la identitat valenciana? Quan diuen *sureste* ens estan dividint i deixant fora Castelló i València? O són simplement denominacions geogràfiques?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Fuster crític i historiador de la cultura

Una part molt important de l'obra de Joan Fuster s'ha dedicat a l'estudi i la divulgació de la història social i cultural dels valencians i a la crítica i la difusió de la literatura catalana i valenciana. Però es tracta d'obres també assagístiques perquè no tenen cap intencionalitat erudita o una metodologia de recerca científica. Són textos interpretatius dels fets estudiats.

Per exemple, en el text que et proposem llegir a continuació, Fuster hi fa una lectura comentada d'un dietari del segle XVII, escrit per mossén Pere Joan Porcar, gràcies al qual Fuster interpreta una escena de la vida social de l'època a València.

1. Llig el text següent:

Text 1

COMENTARI AL DIETARI DE MOSSÈN PORCAR

(Fragment)

Un dia de novembre de 1622, la València devota celebrà una estentòria festa amb motiu d'un decret pontifical sobre la Immaculada Concepció. Hi hagué una solemne processó, que va presidir el Virrei, i «quan entrà en la Seu, aguardava la senyora Virreina i posà's a la mà dreta de son marit». Allò va semblar al poble —o a Porcar— «cosa increïble i difícil de contar». La Virreina usurpava així un lloc i una preeminència que no li pertocava. «Alguns catalans que veren la Virreina de aquella manera, murmuraven que en Catalunya no hu hagueren sufrir anar ella». I el vicari anota: «Però els valencians som més benignes». «Benignes», en la ploma de Porcar, té, ací, un sentit gairebé despectiu. Els valencians eren incapaços d'oposar la menor resistència a les extralimitacions dels seus dirigents. Que la Virreina ocupés un lloc o un altre, era una qüestió d'etiqueta, més aviat banal. Però calia prendre-la com a símptoma, i subratllar, de passada, el contrast que el dietarista insinua amb la previsible actitud que, en un cas semblant, hauria adoptat la gent del Principat. Els valencians eren «més benignes». Al «tot aire» dels qui «feien la bufa del bou», Porcar enfronta una altra mena de buidor i d'inutilitat: la dels «benignes» valencians. «Tot no res», escriu, «tot cosa de València, tot cosa de castanyoles blanques, i tot temor, i por, i la fossa de merda»... «Així són les coses de València»: en el millor dels casos, una reacció aparatosa, que de seguida es desinfla o s'oblida. Els valencians manquen de constància i d'energia.

De *Poetes, moriscos i capellans*

61

2. Quina és l'anècdota que relata Pere Joan Porcar en el seu diari del segle XVII? Escriu-la.

.....
.....
.....

3. L'anècdota que relata Porcar l'aprofita Fuster per a

.....
.....
.....

4. Creus que els valencians continuem en l'actualitat sent més «benignes» que altres pobles a l'hora de reclamar els nostres drets i les nostres reivindicacions? Per què?

.....

.....

.....

.....

5. Comenta les dos frases finals del text:

«Així són les coses de València»: en el millor dels casos, una reacció aparatosa, que de seguida es desinfla o s'oblida. Els valencians manquen de constància i d'energia.»

.....

.....

.....

.....

6. Llig el text següent:

Text 2

EL "VITA CHRISTI", OBRA DE DONA
(Fragment)

Pocs llibres presentarà cap literatura medieval d'Europa que, com el *Vita Christi* de sor Isabel de Villena, oferesquen, en alguns aspectes, una singularitat tan acusada. Sí: una singularitat definidíssima. Ningú no ho creuria a primera vista. Un *Vita Christi* havia de ser això que el títol indica, una vida de Jesucrist inspirada en el fervor creient, en els Evangelis i en el llegendari tradicional. Molts se'n van escriure durant l'edat mitjana, ara ja oblidats, bondadosament oblidats. Però el de la nostra abadessa era —i això és l'interessant— un *Vita Christi* escrit per una dona. I entenguem-ho exactament: hi ha el fet natural, indefugible, de la presència femenina en la manera i en el sentit de la narració, lligat, com és lògic, a la circumstància de ser l'escriptor una dona; però hi ha també —i ací la singularitat salta ben palesa— una veritable *consciència* de feminitat, amatent i desperta, gairebé polèmica, que no jo vacil·laria a qualificar de *feminista*, tot i que el mot resulta angoixosament anacrònic. Si allò que primer ha de destacar ja enmig d'una producció literària completament masculina, com és la d'aleshores ací i a tot arreu, això altre, el «feminisme» *avant la lettre*, encara se'ns fa més estrany i sorprenent, perquè l'ambient era, demés, enverinat de misogínia. Burllesc o indignat, el descrèdit de les dones constituïa un dels tòpics incommovibles, i sincers, de l'època: darrere els murs del monestir, en el seu reducte callat, sor Isabel de Villena hi reaccionava, potser només per pura satisfacció interior.

De *Misògins i enamorats*

7. Quina és la singularitat o les singularitats que destaca Joan Fuster del *Vita Christi* de sor Isabel de Villena?

.....

.....

.....

.....

8. Quin tipus de comentari fa Fuster de la lectura d'una obra clàssica com el *Vita Christi*? Un comentari erudit amb referències lingüístiques i històriques al context en què es va escriure o un comentari per a afavorir una lectura actualitzada del text? Per què?

.....

.....

.....

.....

9. Investiga l'obra de Joan Fuster i fes una relació d'aquells escriptors als quals va dedicar també estudis crítics i classifica'ls en dos columnes: autors clàssics i autors contemporanis.

Autors clàssics	Autors contemporanis
.....
.....
.....
.....
.....

10. Hi ha un llibre de Joan Fuster dedicat completament a la literatura contemporània escrita en la nostra llengua. De quina obra parlem? Escriu-ne el títol.

.....

.....

.....

.....

Conclusió i presentació col·lectiva de treballs

1. Projecta en la classe el teu vídeo sobre la vida i l'obra de Joan Fuster. A continuació, obri un torn de paraules i contesta les preguntes que et plantegen els companys i les companyes.
2. Llig en la classe les teues reflexions al voltant de les qüestions relacionades amb l'ambigüitat amb què s'assignen obres de prosa no fictícia al gènere de l'assaig. Després compara la teua opinió amb la dels altres companys i companyes.
3. Després de tot el que has après amb les activitats sobre l'època històrica en què va escriure Joan Fuster, proposa a la classe un debat sobre si en aquelles circumstàncies era justificat el compromís social i, fins i tot, polític de l'intel·lectual o escriptor, o si, per contra, era —i és sempre— millor mantindre's al marge dels problemes de la societat per a fer una obra filosòfica i literària més pura.
4. Llig en veu alta i amb bona recitació un dels poemes de Fuster i un dels poemes que has escrit. Lògicament, tria els que més t'agraden.
5. Tria un poema teu o de Fuster i fes-li una composició fotogràfica que servisca d'imatge gràfica interpretativa del text.
6. Llig als teus companys i companyes el comentari que has redactat sobre el text assagístic de caràcter humanístic que més t'ha agradat.
7. Proposa a la classe una tertúlia per a comentar i intercanviar idees sobre el contingut dels dos textos assagístics de Joan Fuster que hi ha en l'apartat de l'assaig sociopolític.
8. Copia en una cartolina de grandària A4 l'aforisme de Fuster que més t'haja agradat. Fes-ho amb bona lletra i de manera artística, amb il·lustracions al·lusives al text. Després, proposa fer-ne una exposició en les parets de la classe o del passadís.
9. Llig als teus companys i companyes els aforismes que has escrit.
10. Seguint l'exemple d'investigació i de crítica que feia Fuster, tria un llibre que hages llegit recentment i redacta una ressenya breu que provoqe en els teus companys i companyes el desig de llegir-lo.

11. Fes una avaluació del que has après. Destaca les coses que més t'han interessat de tot el que has après amb el treball de Joan Fuster.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Activitats col·lectives i commemoratives de centre

Qualsevol treball i anàlisi de l'obra d'un autor que es faça en una aula es pot traslladar i ampliar a tot un centre, sobretot quan, per un motiu o per un altre, hi ha una celebració o efemèride que pretén reconèixer la qualitat literària de l'escriptor o escriptora estudiat. En el cas de Joan Fuster, la importància de la seua obra permet treballar-lo, tal com hem fet en esta guia, sense data de caducitat: és a dir, al llarg del curs escolar o any que considerem oportú. No obstant això, és evident que la celebració del centenari del naixement de Fuster en l'any 2022 ens dona una bona excusa per a programar una bona bateria d'activitats commemoratives als centres escolars.

Per això, com a exemple, vos suggerim la relació de les activitats següents:

- Realització d'una setmana cultural en el centre per a donar a conèixer a l'alumnat la vida i l'obra de Joan Fuster. Es pot substituir la setmana per cicles mensuals d'activitats al llarg del curs escolar.
- Realització d'una exposició sobre la vida i l'obra de l'autor amb fotografies de Fuster i imatges de cobertes de llibres, frases destacades de la seua obra i opinions d'altres escriptors sobre Fuster.
- Convocatòria d'un concurs literari d'aforismes.
- Publicació d'una revista especial del centre dedicada a Joan Fuster amb la inclusió dels millors escrits elaborats per l'alumnat a partir del treball fet en les unitats didàctiques d'esta guia.
- Xarrades en els cursos i nivells que no hagen pogut treballar la guia, en les quals l'alumnat d'ESO o de Batxillerat mostre les presentacions digitals o els vídeos fets amb la guia didàctica.
- Programació de conferències a càrrec d'escriptors que parlen sobre la significació de l'obra de Joan Fuster i la influència que ha exercit l'assagista de Sueca en les noves generacions d'escriptors.
- Projecció d'algun vídeo sobre l'obra de Fuster o d'alguna de les entrevistes televisives que se li van fer.
- Organització d'un recital poètic amb lectura de poemes de Fuster i de l'alumnat. El recital s'ha de preparar com si fora una representació teatral, amb acompanyament musical, amb efectes lumínics i, si és possible, amb actuacions de dansa i ball.
- Exposició dels treballs plàstics fets per l'alumnat a partir de la lectura dels aforismes de Joan Fuster, tal com es proposa en la guia didàctica.
- Realització pública, amb presència de l'alumnat d'altres classes, de diferents tertúlies de debat sobre l'obra o els textos llegits de Joan Fuster.
- Organització d'una visita excursió a l'Espai Joan Fuster, la casa museu de l'escriptor, a Sueca.
- Visita a l'exposició sobre la vida i l'obra de Joan Fuster de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua feta amb motiu del centenari i de l'any Fuster.

Bibliografia

Antologies de textos de Joan Fuster destinades a l'alumnat d'ESO i de Batxillerat.

- *Contra el nacionalisme i altres textos*, Joan Fuster. Edició a cura de Domènec Marzà, Editorial Barcanova, Barcelona, 1990. Els textos de l'antologia estan ordenats per data de publicació del llibre del qual formen part. Inclou una introducció històrica i nombroses notes lèxiques, contextuals, literàries i gramaticals per facilitar el comentari dels textos.
- *Ser Joan Fuster. Antologia de textos fusterians*. Introducció de Josep Antoni Fluixà, Edicions Bromera, col·lecció «Els Nostres Autors», Alzira, 1991. Selecciona només els textos assagístics de caràcter humanístic i els agrupa per temes que han sigut triats pensant en els interessos dels lectors joves. Conté una introducció general sobre l'obra de Fuster.
- *Literatura d'idees*, Joan Fuster. Edició d'Antoni Riera, Editorial Bruño, col·lecció «Tinell», 1992. Selecciona textos dels principals llibres d'assaig humanístic de Fuster. Conté una introducció llarga i ben documentada i moltes notes, activitats i controls de lectura que tenen una finalitat didàctica.
- *Indagacions i astúcies*, Joan Fuster. A cura de Josep Ballester, Edicions 62, col·lecció «El Garbell», Barcelona, 1995. Els textos seleccionats estan agrupats per temàtica i inclou, a més d'un bon grapat de textos de caràcter humanístics, altres textos de crítica literària i de comentaris sociològics. Conté una llarga introducció sobre la totalitat de l'obra de Fuster i suggeriments de treball escolar.
- *Raons i paraules*, Joan Fuster. Edició d'Isidre Crespo, Castellnou, col·lecció «Clàssics catalans», Barcelona, 1999. Selecciona textos i fragments dels tres tipus d'assaig en què es classifica l'obra de Fuster: humanístics, sociopolítics i d'història social i cultural. Té una gran quantitat de notes a peu de pàgina per a contextualitzar els textos i una introducció senzilla, però clara i interessant. 73
- *Antologia de Joan Fuster*. A càrrec de Vicent Terol, Onada Edicions, col·lecció «Imprescindibles», Benicarló, 2016². Selecciona textos i fragments d'alguns dels llibres més destacats de Fuster i inclou assajos de temàtica humanista, sociopolítics i d'història social i cultural. Té un pròleg breu que explica els criteris de la selecció. Els textos seleccionats provoquen, sens dubte, debat.
- *Joan Fuster recitable*. Selecció de textos Salvador Ortells Miralles, Edicions 96, col·lecció «Milanta», La Pobla Llarga, 2016. És, potser, l'única antologia de Fuster destinada a l'alumnat de Secundària centrada quasi exclusivament en la poesia de l'autor. Inclou també aforismes i un CD amb música i cançons per fer més agradable la lectura.
- *Joan Fuster per a joves*. Antologia de Salvador Vendrell, Onada Edicions, col·lecció «Imprescindibles», Benicarló, 2017. Selecciona només l'assaig més humanístic de Fuster amb una tria de textos extreta d'alguns dels seus llibres més coneguts i també d'alguna de les sèries periodístiques amb què Fuster encapçalà els seus articles. Introducció molt breu i textos assequibles als lectors joves.
- *Fuster per a ociosos*. Una antologia de Xavier Aliaga, Sembra Llibres, València, 2017. Conté una selecció de textos majoritàriament fragmentaris agrupats per temàtica i que pretenen oferir una mostra de la gran varietat de temes tractats per l'escriptor de Sueca. La seua lectura és àgil i agradable.

Solucionari

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

Unitat didàctica de Secundària (ESO)

Activitats prèvies

1.

- F Va ser un pintor i escultor surrealista.
- V Va ser un escriptor molt conegut.
- F Va ser un banquer molt important.
- F Va nàixer a Barcelona.
- F Estudià la carrera de Filosofia i Lletres.
- F Va escriure novel·les històriques.
- F Va ser un polític d'esquerres.
- V Estudià dret i exercí d'advocat durant un temps.
- V Va escriure poesia quan era més jove.
- V Va viure sempre a Sueca.
- V Un dels seus millors llibres és *Diccionari per a ociosos*.
- F Te obra pictòrica exposada en museus de Barcelona i València.
- V El seu llibre més conegut és *Nosaltres, els valencians*.
- V Va rebre el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.
- F Va ser diputat en el Parlament espanyol.
- V Li concediren el Premi de les Lletres Valencianes.
- V Va escriure molts articles en periòdics de València i Barcelona.

2. Resposta lliure.

77

3. Perquè l'any 2022 és el centenari del naixement de Joan Fuster.

4. Resposta lliure.

5.

[El franquisme](#) La Revolució Francesa [La Segona República espanyola](#)
El segle de la Il·lustració [La transició democràtica](#) El regnat de Felip VI
[El regnat de Joan Carles I](#)

Joan Fuster: vida i obra

1. Resposta lliure.

2. Per exemple, definició del *Diccionari normatiu valencià* de l'Acadèmica Valenciana de la Llengua:
assaig

m. LIT. Gènere en prosa no narratiu que integra obres, generalment breus i de caràcter didàctic, on l'autor expressa el seu punt de vista sobre un tema científic, filosòfic, històric o polític.

3.

- No sempre. Hi ha molts llibres de no-ficció que no són assajos. Són llibres científics, d'història, d'autoajuda, de cuina, etc.
- No, perquè és un llibre molt tècnic sobre agricultura.
- Sí, perquè el tema és tractat des d'una perspectiva personal. L'autor expressa el seus sentiments sobre el que contempla.

- Una biografia no és un assaig, perquè és un text narratiu de no-ficció que conta la vida d'una persona. Podria ser assaig si l'autor fera una anàlisi de l'obra i la vida del personatge des d'una visió personal amb aportacions reflexives.
- Una reflexió política i religiosa sobre els comportaments socials en l'actualitat sí que pot ser un assaig.
- No, és un llibre de didàctica de les matemàtiques.
- Un llibre de memòries pot ser un assaig només en el cas que la narració dels fets passats anara acompanyada de reflexions i opinions sobre els fets ocorreguts.

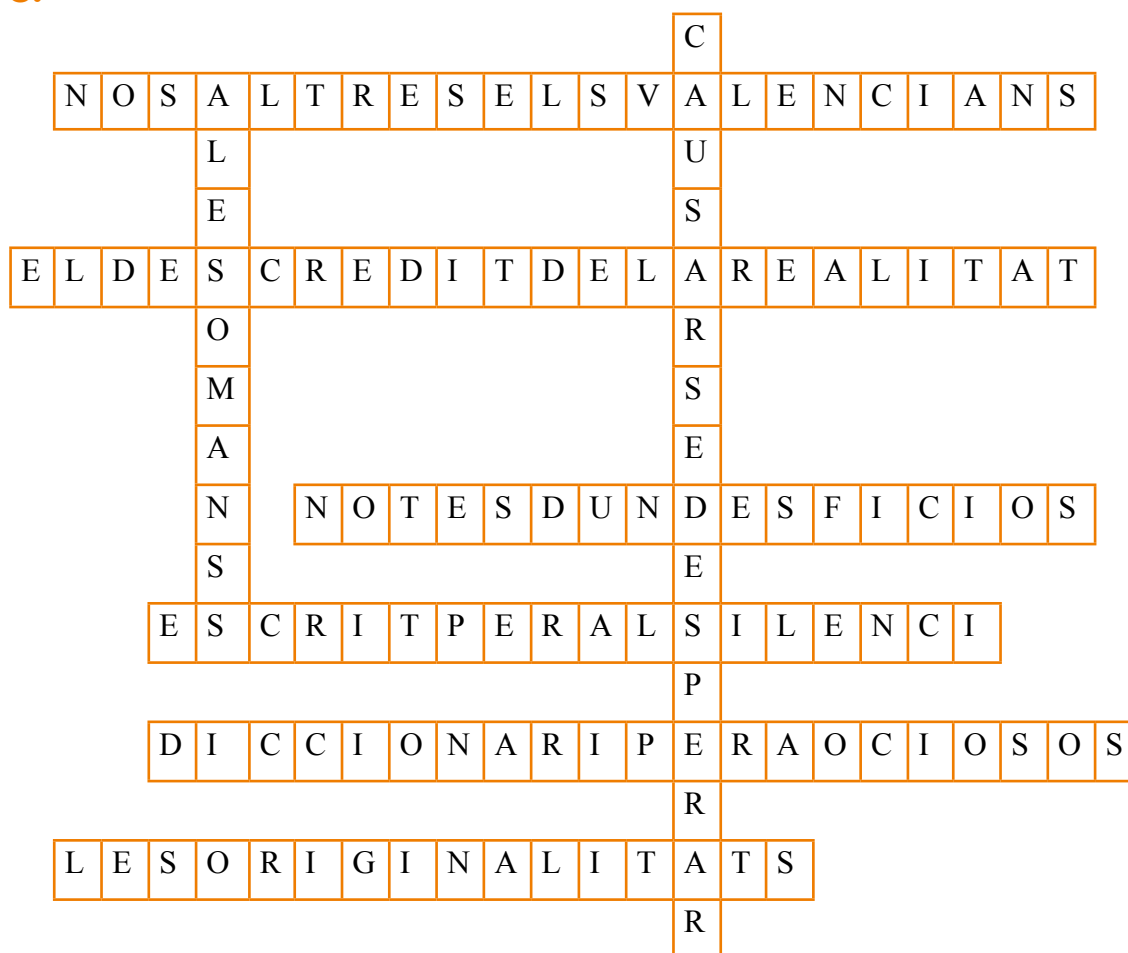
4.

Text 1. Un text de caràcter sociopolític de temàtica valenciana.

Text 2. Un text d'assaig històric i cultural.

Text 3. Un text d'assaig humanístic.

5.

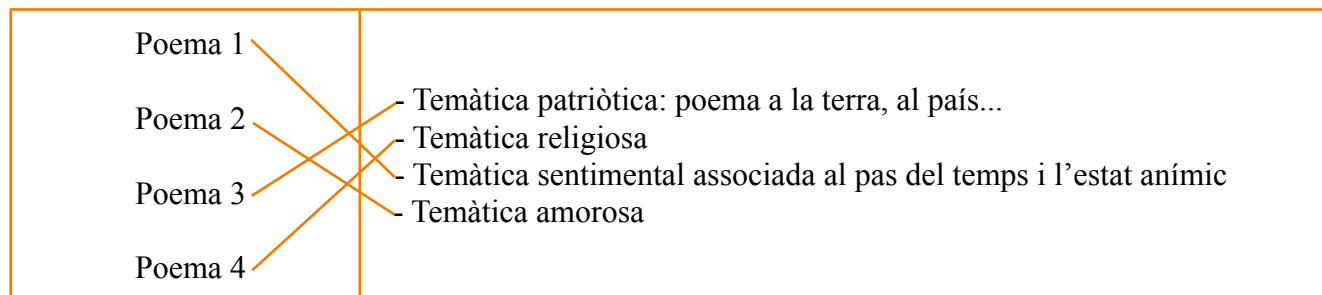
Nosaltres, els valencians, El descrèdit de la realitat, Notes d'un deficiós, Escrit per al silenci, Diccionari per a ociosos, Les originalitats, Ales o mans, Causar-se d'esperar

6. La idea és que investiguen sobre el període històric del franquisme i que descobrisquen les dificultats amb què Fuster es va trobar per a escriure en valencià, com també els problemes de censura que tenia el fet d'escriure sobre coses que al règim polític antidemocràtic no li agradaven.

Fuster poeta: anàlisi i creació de textos

1. Lectura.

2. Relaciona cada poema que has llegit a una temàtica general concreta.

3. La solució està en els diccionaris o en internet.

4.

El poema 3.

El poema 1.

No, perquè no hi ha combinació de versos decasíl·labs i heptasíl·labs.

Perquè Fuster té en compte la temàtica amorosa i perquè són poemes breus.

Els poemes 1, 2 i 4.

El poema 3.

El poema 2.

Consonant.

5. Resposta lliure.

6.

No.

Que li porte la cançó lleugera i la mà breu del gessamí.

Un desengany amorós. L'alumnat haurà d'explicar la resposta. També hi pot haver una interpretació alternativa segons l'opinió de l'alumnat.

Resposta lliure.

7. Resposta lliure.

8. Segons el poema 2:

- A la pàtria, a les arrels del dia, al mes d'abril, al cel submís...
- Perquè els ulls de l'amada el salven d'una vida sense il·lusió.
- El poema, el cant ferit, s'inspira en la fe que té el poeta en l'amada.
- Probablement sí. Es tracta, però, que l'alumnat faci la seua interpretació.

9. Resposta lliure.

10.

3 Tornen a remar per aconseguir el desitjat port, la pau, la llibertat d'un poble fort com les roques, amb xiquets que assegurin el futur.

4 La terra té tombes dels que han mort lluitant per la pàtria. La terra ens anomena un per un i ens vol. Ens dona la llengua que parlem que és símbol del nostre poble, de la pàtria, que té un nom per a nosaltres daurat, d'or, sagrat.

2 Els peus, cansats de caminar per sendes velles i amargues, recobren el gust per seguir avant. Han florit també les branques dels arbres i la gent torna al treball, a llaurar la terra i a fer festa.

1 La pàtria, després d'una època de decadència i d'oblit, torna a sentir-se viva en la sang dels ciutadans i, encara que continuen els temps difícils, ha començat ja a construir-se una societat nova que crida i critica sense por, que desitja que tornen les banderes de la renaixença.

11. Resposta lliure.

12. La resposta és lliure perquè cada alumne pot tindre una interpretació.

13. Els versos signifiquen que quan s'inicia la tardor fa un oratge semblant al de la primavera.

14. Se subratllen les respostes més adequades, però algú pot subratllar-ne una altra.

Placidesa, serenor, felicitat.

Desig per volar enmig del cel blau.

La fe en la Verge facilita el camí cap al cel.

Veure la nit sense núvols tota il·luminada d'estreles.

15. Resposta lliure.

Fuster assagista: anàlisi i creació de textos

1. La resposta és la lectura dels textos.

2.

- Perquè alguna vegada nosaltres podríem actuar de la mateixa manera.
- La resta de les respostes és lliure.

3. Totes les respostes són lliures.

4.

F Joan Fuster respecta els ecòlegs, però no és molt partidari dels ecologistes.

V Joan Fuster és un home de vida urbana a qui no l'atrau massa la vida en el camp.

V Per a Joan Fuster ni els ecòlegs ni els ecologistes tenen en compte, a l'hora de defensar-la, tota la naturalesa.

F Els ecòlegs i els ecologistes tenen en consideració fenòmens naturals com un volcà, un tifó o un terratrèmol.

V Els ecòlegs i els ecologistes es preocupen per la defensa de la flora i de la fauna del planeta (incloent-hi la humana).

V Per a Joan Fuster en un ecosistema també s'han d'incloure els bacils, les rates, les formigues, els porcs senglars, etc. Fins i tot, els virus.

F Fuster creu que els ecòlegs i els ecologistes no haurien de prendre antibiòtics, ni vacunar-se, ni netejar les seues cases.

V Fuster està a favor que l'espècie humana haja tractat de dominar la natura per a facilitar-ne la supervivència.

F Fuster no està a favor dels ecòlegs ni dels ecologistes perquè considera necessària per al progrés la contaminació, sobretot química, de la Terra.

V Fuster és partidari dels ecòlegs i dels ecologistes, però li agrada exposar, amb ironia i humor, contradiccions, sobretot per evitar actituds excessivament radicals que s'aparten del sentit comú o que impliquen estar en contra del progrés tecnològic.

5.

- Segons Joan Fuster la xenofòbia és també un sentiment col·lectiu perquè naix, sobretot, de la por a l'estranger i de l'odi a allò que ens pot alterar la vida plàcida de la nostra comunitat.
- La resta de les respostes són lliures.

6. Resposta lliure.

7. Resposta lliure.

8. Lectura d'aforismes.

9. Resposta lliure.

10. Resposta lliure.

11. Resposta lliure.

12. Resposta lliure.

Conclusió i presentació col·lectiva de treballs

Totes les respostes són lliures.

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

Unitat didàctica de Batxillerat

81

Activitats prèvies

Totes les respostes són lliures.

Joan Fuster: vida i obra

Totes les respostes són lliures.

Fuster poeta: anàlisi i creació de textos

1. Lectura.

2.

Poema 1	<ul style="list-style-type: none">-Temàtica de crítica al poder establert.-Temàtica religiosa.-Temàtica amorosa.-Temàtica relacionada amb el pas del temps.
Poema 2	
Poema 3	
Poema 4	
Poema 5	

3. El poema «Declaració». Les explicacions són lliures.

4.

- Utilitza el sonet en el poema 1 i en el poema 4.
- En el poema 4 hi ha tres quartets i dos versos aparellats, mentre que en el poema 1 hi ha dos quartets i dos tercets.
- El sonet del poema 4 és un sonet anglés.
- El poema 2.
- El poema 5.

5. Resposta lliure.

6. Per exemple:

Quan riu l'amada, el matí s'ompli de versos i fa olor d'espígol.

Quan l'amada riu el matí s'ompli de festa i ocelles.

El matí es pentina amb galtes i oboès.

...

7. Resposta lliure.

8.

- Un món de somnis, amb jardins i sanefes i un ocell invitat, i paraules de vidre. Un país real on no hi ha encara memòria.
- Perquè els xiquets encara no tenen suficients experiències viscudes per a recordar què van fer quan ha passat ja un poc de temps i perquè els xiquets miren més cap al futur.
- Resposta lliure.
- La memòria, la pau grisa, la nostàlgia, la crosta d'una vena exorable, l'ombra després del grill, la via destrenada...
- Potser perquè Joan Fuster visqué una infància solitària i una adolescència marcada per la guerra d'Espanya.
- Resposta lliure.
- Resposta lliure.
- Resposta lliure.

82

9. Resposta lliure.

10. Resposta lliure.

11. Resposta lliure.

12. A la Mare de Déu dels Desemparats.
Resposta lliure.

13. Resposta lliure.

14.

Ironia

la vida és bella o així ho diuen
el burgès és un home que demana
un límit com a preu de l'alegria
tot això és admirable per als negres

Surrealisme

la mort com una gerda minyonia
colomes dispensables
Pobles on floreixen les humides cintures
...

15. Tema lliure.

Fuster assagista: anàlisi i creació de textos

A. L'assaig humanístic

1. Lectura.

2. Totes les respostes són lliures.

3. Totes les respostes són lliures.

4. Resposta lliure.

5. Totes les respostes són lliures.

6.

- Sí que n'és conscient perquè diu: «Es tracta d'una amenaça aspra, les conseqüències de la qual poden adquirir un caire realment tenebrós.»
- Les causes de la contaminació són els grans centres industrials amb els seus residus tòxics —gasos, cendres, socarrim, deixalles—, les ingents i quotidianes escombraries de les aglomeracions urbanes, i l'ús i l'abús dels vehicles que funcionen a impuls de motors d'explosió...
- La contrapartida són els avantatges tecnològics que milloren el nostre benestar.
- Resposta lliure.

83

7. Resposta lliure.

8. Resposta lliure.

9. Lectura.

10. Resposta lliure.

11. Resposta lliure.

12. Resposta lliure.

13. Resposta lliure.

B. L'assaig sociopolític

Totes les respostes són lliures.

Fuster crític i historiador de la cultura

- 1.** Lectura del text.
- 2.** L'anècdota de la virreina prenent seient a la dreta del virrei.
- 3.** L'anècdota que relata Porcar l'aprofita Fuster per a parlar del caràcter conformista dels valencians.
- 4.** Resposta lliure.
- 5.** Resposta lliure.
- 6.** Lectura.
- 7.** El fet de ser una obra escrita per una dona i, sobretot, pel caràcter reivindicatiu de les dones enfront de la misogínia general de l'època.
- 8.** Una lectura actualitzada del text.
- 9.** Resposta lliure.
- 10.** Parlem del llibre *Literatura catalana contemporània*.

Conclusió i presentació col·lectiva de treballs

84

Totes les respostes són lliures.

Joan Fuster
Escriptor
de l'Any 2022

